

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra veřejných financí

Studijní obor: Zdanění a daňová politika

Vliv krize na příjmovou nerovnost

Autor diplomové práce:

Bc. Zdeněk Stratil

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Stanislav Klazar, Ph.D.

Rok obhajoby:

2014

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „*Vliv krize na příjmovou nerovnost*“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v příloženém seznamu.

V Praze dne 8. 8. 2014

.....

podpis

Poděkování:

Chtěl bych na tomto místě poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu doc. Ing. Stanislavu Klazarovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce je zaměřena na zkoumání vzájemného vztahu krize a příjmové nerovnosti. Věnuje se zpracování základních poznatků, které se týkají obou pojmů, jejich vlastností a teoretických aspektů. V praktické části jsou analyzovány ukazatele příjmové nerovnosti v České republice v letech 2006 – 2013, a to především pomocí Lorenzovy křivky a Giniho koeficientu. Sledován je také vliv hlavních redistribučních nástrojů státu, tedy zdanění a sociálních transferů, na příjmovou nerovnost. Pro účely této analýzy bylo použito celoevropského šetření Českého statistického úřadu EU-SILC – Příjmy a životní podmínky domácností. V poslední části práce jsou analyzovány názory a odborné publikace zahraničních autorů, kteří se vztahem krize a příjmové nerovnosti zabývají. Cílem práce je vyhodnotit vzájemnou kauzalitu obou pojmů.

Annotation

This thesis is focused on exploring the relationship between crisis and income inequality. It deals with the processing of basic knowledge concerning both concepts, their properties, and theoretical aspects. In the practical part analyzes indicators of income inequality in the Czech Republic in the years 2006 - 2013, mainly using Lorenz curve and Gini coefficient. Monitored is also a major influence of state redistributive instruments, that means, taxation and social transfers on income inequality. For the purposes of this analysis were used pan-European survey of the Czech Statistical Office EU-SILC – Statistics on Income and Living Conditions. The last part of the thesis analyzes the views of professional publications and foreign authors who related crises and income inequality deal. The object of this thesis is to evaluate the mutual causality of both concepts.

Obsah

Úvod	3
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 Charakteristika základních pojmů	6
1.1 Příjmová nerovnost	6
1.2 Krize.....	7
2 Faktory ovlivňující příjmovou nerovnost.....	12
2.1 Diference mezi schopnostmi jednotlivých pracovníků.....	14
2.2 Odlišná míra vlastnictví výrobních faktorů	15
2.3 Redistribuční politika státu – progresivní míra zdanění, transfery	15
2.4 Kanály, kterými krize ovlivňuje příjmovou nerovnost	17
3 Měření příjmové nerovnosti	19
3.1 Míra nerovnosti.....	22
3.2 Lorenzova křivka	23
3.3 Giniho koeficient	24
3.4 Robin Hood Index.....	25
3.5 Index chudoby.....	26
4 Vývoj příjmové nerovnosti od 90. let do současnosti.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 Příjmová nerovnost v České republice v době krize	32
5.1 Výpočet příjmové nerovnosti podle Giniho koeficientu (2006-2013).....	33
5.2 Vyhodnocení hrubých peněžních příjmů před zdaněním	34
5.3 Vyhodnocení Giniho koeficientu po zdanění	38
5.4 Vyhodnocení Giniho koeficientu bez sociálních příjmů	46
5.5 Shrnutí analýzy příjmové nerovnosti v České republice během krize.....	51

6 Vliv krize na příjmovou nerovnost.....	53
Závěr	58
Seznam použité literatury a pramenů.....	62
Seznam tabulek a grafů.....	66
Přílohy	68

Úvod

Příjmová nerovnost a s ní související koncept chudoby představuje velmi citlivou a zároveň také aktuální problematiku, která se de facto dotýká všech sociálních vrstev společnosti. Pokud hovoříme o pojmu příjmové nerovnosti, má se jím na mysli především rozdíl v daných příjmech jednotlivců. Obecně převažuje názor, který vnímá tuto nerovnost v příjmech negativně – jako něco, s čím je zapotřebí bojovat. Jiní lidé se zase zamýšlejí nad tím, zda se skutečně vždy jedná jen o negativní fenomén současné doby, nebo zda lze chápat příjmovou nerovnost jako jev do jisté míry přirozený. Jestliže se člověk nad tímto tématem hlouběji zamyslí, měl by dojít k závěru, že se oba pohledy vzájemně nevylučují.

Faktem je, že není možné vždy zajistit zcela rovnoměrné rozdělení příjmů všech jednotlivců. Zejména z toho důvodu, že každý člověk disponuje zcela jinými (jedinečnými) schopnostmi, které zcela zásadně ovlivňují možnosti jeho uplatnění ve vzdělávacím systému a posléze samozřejmě i na trhu práce. Druhou, a nikoli zanedbatelnou, stránkou je vliv prostředí na sociální a příjmové postavení každého jedince během celého života. To znamená, že existuje celá řada společenských, rodinných či regionálních faktorů, které člověk nemůže ovlivnit, ale které také významně ovlivňují velikost jeho současného nebo budoucího příjmu ve srovnání s ostatními.

Na druhou stranu nelze opomíjet negativní důsledky výrazně nerovného rozdělení příjmů na vztahy uvnitř společenství, na vzrůstající sociální napětí, apod. V historii existuje mnoho případů, kdy takový stav vedl k válkám nebo k nástupu nedemokratických režimů. Tak bychom postupně mohli dojít k diskusi nad tím, jaká má být ve skutečnosti „optimální“ příjmová nerovnost, která bude odrážet přirozené předpoklady každého člověka a zároveň zajistí udržitelné sociální vztahy uvnitř celé společnosti.

Jiný pohled pak relativizuje pojmy jako příjmová nerovnost a chudoba jak v místní, tak i časové souvislosti. Například Dlouhý (2014) v tomto duchu poznamenává, že při uvažování o příjmové nerovnosti a o jednotlivých faktorech, které ji ovlivňují, se nelze zaměřovat pouze na jednu zemi v určitém čase, ale je nutné brát v úvahu celý svět: *„...nesmíme hledět pouze na jednu, „naši“ zemi, dokonce ani ne jen na Evropu, ale skutečně na celý svět. Hlavně pak na rostoucí rozvojové země, kde ročně jsou z chudoby „vytahovány“ miliony lidí. Za druhé, z tohoto globálního pohledu se naopak v posledních 30 letech příjmová nerovnost snížila a tržní kapitalismus si za to zaslouží uznání. Jako*

*každá změna v rozdělení příjmů a bohatství, i globalizace posledních desetiletí má však své vítěze a poražené.*¹

Lapáček (2008) k tomu poznamenává, že s příjmovou nerovností se lidstvo potýká od samotného vzniku lidského společenství, přičemž v současnosti je možno na tento koncept nahlížet z pohledu diferencí mezi obdrženými příjmy. Proto je také příjem sledován v rámci statistické jednotky domácností, kdy za pomoci matematických úkonů lze přepočítat příjem spadajícího na jednotlivého člena domácnosti apod.² Jedna z kapitol v této diplomové práci tak bude mimo jiné věnována výpočtům příjmové nerovnosti, s nimiž je možné se setkat také v samotné praxi. Některé tyto koeficienty budou využity i při analýze vlivu krize na příjmovou nerovnost.

Lze se setkat s některými názory, že to byla právě světová finanční krize, která započala na území Spojených států amerických v roce 2007, která měla vliv na prohloubení příjmové nerovnosti v České republice. Na straně druhé se však lze setkat i s jinými autory, kteří hovoří o tom, že právě prohlubující se příjmová nerovnost měla za vznik světovou finanční krizi.

S ohledem na výše uvedený problém a v návaznosti i na celé téma této diplomové práce je jejím cílem analyzovat, jaký vliv měla světová finanční krize na vývoj příjmové nerovnosti v České republice v letech 2006 – 2013. Dílčím cílem je také identifikovat, jaké vlivy a faktory se na změnách v příjmové nerovnosti v České republice v tomto časovém období nejvíce podílely, a to se zaměřením zejména na vliv zdanění, sociálních transferů.

Diplomová práce je rozdělena do celkem šesti kapitol, přičemž první čtyři jsou sdružovány do teoretické části. Je tak nejdříve zapotřebí se zabývat významem a vymezením pojmu příjmové nerovnosti a krize. Další kapitoly jsou věnovány jak příčinám vzniku příjmové nerovnosti, způsobům jejího měření a také jejím vývoji od 90. let 20. století. Tyto první čtyři kapitoly diplomové práce mají především přinést základní vhled do zkoumané problematiky, díky čemuž bude jednodušší chápat analýzu příjmové nerovnosti v České republice a ve světě v době krize.

Jak už bylo naznačeno, v praktické části budu analyzovat vývoj příjmové nerovnosti v České republice v období před nástupem hospodářské krize v roce 2008 až po

¹ DLOUHÝ, V. *Příjmová nerovnost – vítězové a poražení*. Hospodářské noviny [online]. 2014 [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://dialog.ihned.cz/c1-61674220-prijmova-nerovnost-vitezove-a-porazeni>

² LAPÁČEK, M. *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 33 s. [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/inequality.pdf>

současnost. Touto analýzou se bude zabývat pátá kapitola mé práce. Na základě statistických dat budu kvantifikovat příjmovou nerovnost pomocí obecně používaného ukazatele - Giniho koeficientu. Jeho výpočet při vhodném použití dostupných údajů o příjmech obyvatel před a po zdanění, resp. o velikosti daní a transferů, nám mj. přináší informaci o tom, jaký efekt má státní redistribuční politika na příjmovou nerovnost, to znamená – do jaké míry lze pomocí daňových zákonů, resp. sociální politikou a transfery zmírnit nerovnoměrné rozdělení příjmů ve společnosti. Celkovému zhodnocení vlivu krize na příjmovou nerovnost v České republice a jejímu vývoji, včetně výše zmíněných efektů, se budu věnovat v závěru této části.

Značnou pozornost dostane v závěrečné šesté kapitole analýza a rozbor vzájemného vztahu příjmové nerovnosti a krize. Tentokrát půjde o obecné zhodnocení, které se nebude vztahovat pouze na příklad České republiky, ale na celosvětový kontext. Pokusím se odpovědět na otázku, jaký vliv má krize na příjmovou nerovnost ve společnosti, resp. proč by měla mít krize na něco takového vliv. Objevují se navíc názory, které celý vztah úplně obracejí, když tvrdí, že je to právě nerovnost v příjmech jako jedna z hlavních příčin vzniku ekonomické krize. Srovnání těchto pohledů a snaha o vysvětlení tohoto vztahu bude proto hlavním cílem závěrečné části mé práce.

TEORETICKÁ ČÁST

Z úvodu k diplomové práci vyplynulo, že bude celý její obsah rozčleněn na dvě části, a to na teoretickou a praktickou. V teoretické části se budu zabývat identifikací všech pojmů, které souvisí s tématem příjmové nerovnosti, resp. finanční a hospodářské krize. Díky tomu bude možno získat základní vhled do zkoumané problematiky. Je proto zapotřebí si vymezit pojem příjmové nerovnosti, neboť ten hraje v této práci stěžejní roli.

1 Charakteristika základních pojmů

První kapitola diplomové práce je zaměřena na charakteristiku základních pojmů, jimiž je příjmová nerovnost a krize. V praxi se lze setkat se dvěma základními typy názorů na vzájemné prolínání vazeb mezi příjmovou nerovností a krizí, nicméně tato kapitola má přinést zejména vyhodnocení základního pochopení těchto dvou termínů, s nimiž se budeme v celé práci setkávat.

1.1 Příjmová nerovnost

Vymezení pojmu příjmové nerovnosti

Příjmová nerovnost se považuje za přirozenou součást každé národní ekonomiky, lze tedy očekávat, že v určité míře bude příjmová nerovnost existovat vždy, což je dáno také jejím historickým vývojem.³ Podle Lapáčka (2008) se považuje příjmová nerovnost za měřítko chudoby, ale i za jistou míru přerozdělování, k němuž dochází v jednotlivých daňových, a také sociálních systémech.

Samuelson a Nordhaus (2010) uvádějí, že se lze na trhu setkat s vysokou ekonomickou efektivností tzv. neviditelné ruky, a to v rámci alokace zdrojů a také při produkci jednotlivých statků. S tím však na druhou stranu souvisejí i některé negativní efekty, jako je např. produkce příjmové nerovnosti – vzniká poměrně značně nerovnoměrná distribuce mezi jednotlivými příjmy.⁴

Jak již uváděl Lapáček (2008), také Malá a Červená (2012) se ztotožňují s názorem, že prostřednictvím příjmové nerovnosti je možné vyjádřit úroveň chudoby v dané zemi.

³ MALÁ, Z., ČERVENÁ, G. *Dekompoziční analýza příjmové nerovnosti v České republice*. Ekonomická revue [online]. 2012 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z:

<http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL15NUM01PAP01.pdf>

⁴ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Economics*. New Delhi: Tata McGraw Hill, 2010. 915 p. ISBN 978-007-0700-710.

Jakmile totiž dochází ke zvyšování nerovnosti, lze se zároveň setkat s růstem relativní chudoby. Podle jejich názoru se „*velké nerovnosti mohou promítnout do oslabení sociální soudržnosti, zvýšení příjmové nerovnosti u dalších generací, či dokonce do nižšího hospodářského růstu. Proto je sledování vývoje nerovnosti v distribuci příjmů ve společnosti důležitým indikátorem blahobytu.*“⁵

V praxi se však nelze setkat jen se samotnou příjmovou nerovností, ale také s jejich dalšími druhy, jak se o tom zmiňuje např. Mareš (1999). Podle něj je tak každá nerovnost charakteristická odlišnou distribucí určitého statku mezi jedinci. Někteří z nich mají možnost získání vyššího množství takového statku a někteří z nich naopak takové možnosti nemají. Jestliže se bude nerovnost mezi jedinci zvyšovat, dochází také ke značnému rozdělení obyvatel dané země. Mareš uvádí, že neexistují nerovnosti pouze v získávaných příjmech (v bohatství), ale také při získávání přístupu k určitému typu vzdělání, v rámci distribuce vlivu a moci apod.⁶

Význam příjmové nerovnosti v praxi

Jak již vyplynulo z výše uvedeného textu, význam příjmové nerovnosti se v praxi projevuje především v analyzování míry chudoby obyvatel v daném státě. Jestliže se stát potýká s příliš vysokou příjmovou nerovností, zvyšují se diference mezi lidmi a mezi jednotlivými domácnostmi, které mohou disponovat určitým příjmem a za něj si pořizovat věci, které potřebují. To znamená, že dochází k ovlivnění spotřebního chování jednotlivých skupin. Proto je oprávněné se domnívat, že vysoká míra příjmové nerovnosti může způsobovat ekonomické problémy v daném státě a vést k recesi dané ekonomiky.

1.2 Krize

Aby bylo možno charakterizovat a analyzovat vliv krize na příjmovou nerovnost, musí být nejdříve světová finanční krize charakterizována a představen také její vývoj. Ačkoliv krize propukla náhle na území USA v roce 2007 a postupně se rozšířila také na evropský kontinent, bylo možno již v malých náznacích pozorovat počáteční projevy krize již od přelomu tisíciletí, a to v souvislosti s tzv. hypotečním boomem. Především je pak důležité si vymezit, jak lze vůbec pojem krize v jednotlivých souvislostech chápat.

⁵ MALÁ, Z., ČERVENÁ, G. *Dekompoziční analýza příjmové nerovnosti v České republice*. Ekonomická revue [online]. 2012 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z:

<http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL15NUM01PAP01.pdf>, s. 6

⁶ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

Chápání pojmu krize v souvislostech

Odborná literatura přináší jednotlivé definice pojmu finanční krize a je tedy na místě se alespoň s některými z nich seznámit. Jak uvádí Helísek (2004), finanční krize představuje potenciální rozpad finančních trhů, přičemž za jejich konečný efekt se v rámci pomalu zhoršující se efektivity fungování těchto trhů považuje postupně se snižující hospodářská vyspělost dané země. V návaznosti na to lze považovat působení finanční krize ve smyslu ohrožení ekonomiky daného státu.⁷

Finanční krizi je možné chápat také jako krizi, která se objevuje při řízení státních (veřejných) financí. Příčina takového stavu spočívá především v tom, že „*stát není schopen hradit své závazky úvěrem. Finanční krize může být rovněž průvodním jevem krize peněžní, resp. krize úvěrové. Někdy se jí rozumí rovněž krize peněžně úvěrová.*“⁸

Charakterizováním finanční krize, resp. jejich analýzou a syntézou se zabýval také Musílek (2004), který dospěl k názoru, že se v soudobé české literatuře neobjevuje jediná definice, která by přesně charakterizovala pojem krize. Používá proto definici Mezinárodního měnového fondu pro bankovní krizi, který ji označuje jako postupné obtíže, které vznikají v bankovním systému. Zároveň však pro takové označení musí být splněno alespoň jedno z následujících kritérií:

- u jednotlivých bank musí být identifikován podíl špatných aktiv k jejich celkovým aktivům alespoň ve výši 10 %,
- celkové náklady na záchranu jednotlivých bank jsou vyšší než 10 % daného HDP,
- daná země při řešení následků bankovní krize volí taková protikrizová opatření, která umožní např. zmrazení bankovních vkladů klientů, díky tomu však je zpravidla vyvolána panika mezi občany v daném státě, mohou však být také zavedeny bankovní prázdniny nebo je poskytnuta záruka na bankovní vklady.⁹

Podle Dvořáka (2008) je důležité zohlednit také skutečnost, že „*příčiny ekonomických problémů se nenacházejí v reálné ekonomice, ale vznikají ve finančním systému.*“¹⁰

V návaznosti na tento fakt se tak finanční krize považuje za poměrně široký pojem, který

⁷ HELÍSEK, M. *Měnové krize: empirie a teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 180 s. ISBN 80-8641-982-7.

⁸ NOVOTNÝ, J. *Finanční slovník*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1973. 612 s., s. 250.

⁹ MUSÍLEK, P. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech*. [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2004 [cit. 2014-05-24]. Dostupné z: http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf

¹⁰ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1, s. 169.

v sobě dále zahrnuje další typy krizí – tj. jednotlivé případy poruch finančních systémů v dané zemi. Tyto poruchy se mohou projevit v následující podobě:

- měnová krize,
- bankovní krize,
- dluhová či úvěrová krize,
- systemická finanční krize, v níž jsou zahrnuty projevy výše uvedených krizí, které se v ní však mohou projevovat s různou kauzalitou a intenzitou.¹¹

Z doposud řečeného je tedy možno finanční krizi chápat spíše ve smyslu právě krize bankovní. Samotná finanční krize, resp. označení takového stavu je poměrně širokým pojmem a nebylo by tak zcela možno definovat konkrétní projevy, které se mohou odrazit v řadě oblastí veřejných financí, mimo jiné také mohou ovlivňovat zvyšující se rozdíly v příjmech mezi jednotlivými domácnostmi, mezi pohlavími apod.

Jak dále uvádí Dvořák (2008), bankovní krizi lze chápat jako určité obtíže či problémy, které vznikají v rámci nedostatečné likvidity. Tím je myšlena insolvence některých, případně většiny, bank v dané zemi, která je krizí postižena. Bankovní krize však neoznačuje jen určitou situaci projevující se přímo v úpadku dané banky, ale také je tímto pojmem označována situace, kdy jsou postižené banky zachráněny některým ze státních, protikrizových opatření, nebo jim je poskytnuta pomoc ze strany centrální banky státu. Příčiny bankovní krize ve vyspělých zemích bývají nejčastěji způsobeny problémy, které vyplývají z příliš razantního poklesu hodnoty některých bankovních aktiv, jako je např. nemovitost, bankovní akcie apod. Lze se však setkat i s tím, že bankovní krize vznikají v součinnosti krize dluhové. Tím lze dávat do souvislosti jak úpadek bank, tak i fakt, že jsou dlužníci bank neschopni splácet své závazky – tj. sjednané spotřebitelské či podnikatelské úvěry. Jsou známy také případy, kdy bankovní krize vznikla v důsledku měnové krize, a to za situace, že se domácí banky nacházejí v pozici dlužníka vzhledem k zahraničí.

Vznik světové finanční krize a její vývoj

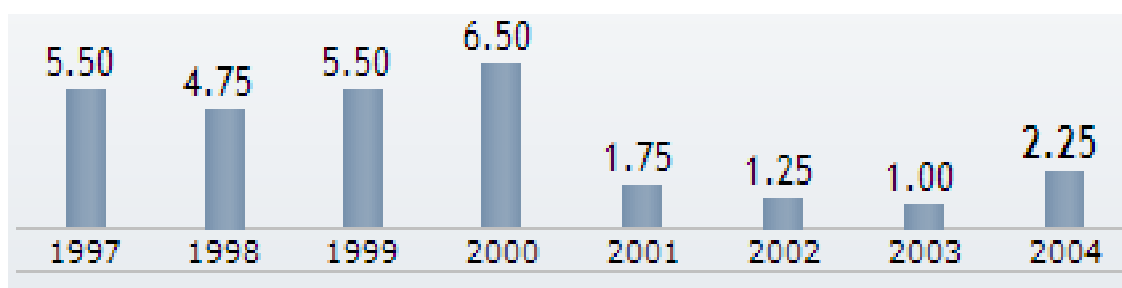
Vznik světové finanční krize je spojován s pádem investiční banky Lehman Brothers, čímž došlo k otřesení pozice amerických finančních trhů a dalších návazných skutečností, které

¹¹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

měly vliv na další vývoj bank také v Evropě. Nelze se však domnívat, že by k této finanční krizi došlo náhle a bez jakýchkoliv dřívějších projevů. Naopak, v americké ekonomice existovaly již dřívější náznaky některých problémů, což bude dále zmíněno.

Zemánek (2008) přichází s několika významnými etapami, které lze při vývoji světové finanční krize na území USA identifikovat. Ta první časově spadá do období let 1998-2000 a je pro ni charakteristický pád nadhodnocených akcií technologických firem. V následujících letech se snažila tuto situaci zmírnit americká centrální banka (FED). Prostřednictvím jejích intervencí došlo během let 2000 a 2001 ke snížení základní úrokové sazby až na 1,75 % (z původní hodnoty 6,5 %), jak dokládá níže uvedený graf:¹²

Graf 1 – Vývoj základních úrokových sazeb FEDu v letech 1997 – 2004

Zdroj: ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (1. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky>

Jak je patrné z výše uvedeného grafu, v roce 2003 se dostala základní úroková sazba na historicky nejnižší sazbu a dosahovala tak výše 1 %. Teprve v následujícím roce došlo k náhlému zvýšení na 2,25 %. Jak dále Zemánek (2008) zmiňuje, právě díky zásahu FEDu v roce 2001 nebyla zaznamenána recese americké ekonomiky a nedošlo ani k původně očekávanému poklesu spotřeby domácností. Ačkoliv se zpočátku tato opatření spojovala s pozitivními efekty, postupně se začaly projevovat negativní aspekty ve smyslu narůstajícího dluhu řady domácností.

Se snižováním úroků ze strany FEDu pak souvisel i další jev, který zároveň představoval další příčinu vzniku světové finanční krize. Docházelo totiž také ke snižování úrokových měr hypotečních úvěrů. Navíc řada finančních ústavů nekladla téměř žádné nároky na jejich získání a nebyla tak skutečně prověřována bonita daného klienta. V té době se tak rapidně zvýšil počet poskytnutých hypoték. Díky tomu mohly vlastnit nemovitost i

¹² ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (1. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky>

domácnosti s nízkými příjmy. Ovšem následně od roku 2004, kdy opět vzrůstala základní úroková míra, zvýšila se také úroková míra hypotečních úvěrů. Díky tomu se tak řada domácností dostala do značných problémů se splácením. Postupně se také snižoval zájem klientů o další hypotéky.¹³

Vlivem neschopnosti klientů splácet předepsané platby hypotečních úvěrů, byla velká část nemovitostí bankami zabavena a byly sjednávány pokusy o jejich včasné odprodání, aby tak banky získaly co nejdříve zpátky půjčené finance. Stále častěji to však byl velký problém, neboť o zabavené nemovitosti nebyl zájem, což vyústilo ve velké problémy bankovních ústavů. Konečným důsledkem byl pak v září roku 2008 pád jedné z největších a nejvlivnějších investičních bank Lehman Brothers. Tím byla také odstartována světová finanční krize, která se na přelomu let 2008 a 2009 začala projevovat také na evropském kontinentu.¹⁴

V České republice se krize uvádí čistě jako krize hospodářská, nikoliv finanční nebo bankovní, vzhledem k tomu, že tyto sektory byly celosvětovou krizí dotčeny jen minimálně. V našem případě došlo zejména k problémům ekonomického rázu, jako byl propad poptávky po našem zboží zahraničními subjekty, což při naší závislosti na vývozu znamenalo citelný hospodářský propad. Konkrétně se její vznik datuje do druhé poloviny roku 2008, stejně jako v dalších evropských zemích.

¹³ ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (2. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z:

<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky2>

¹⁴ ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (3. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2013-05-20]. Dostupné z:

<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky3>

2 Faktory ovlivňující příjmovou nerovnost

V praxi se lze setkat s celou řadou jednotlivých příčin, které se podílejí na vzniku příjmové nerovnosti a také na jejím rozvoji a zvyšování. Obecně je možné jednotlivé typy faktorů strukturovat do těchto tří kategorií:

- oblast trhu práce, kdy jsou jednotliví pracovníci odlišně odměňováni a dostávají tak jinou výši mzdy, mnohdy se jedná o důsledek rozdílných schopností a vzdělání, kterého jedinec dosáhne, a proto musí také počítat s vyšší či nižší mzdou,
- lidé vlastní odlišný objem výrobních faktorů, a také z toho důvodu se rozvíjí vyšší příjmová nerovnost mezi těmito jedinci,
- zohledněna také musí být redistribuční politika státu, a to ve smyslu progresivní míry zdanění, vyššího zdanění některých typů služeb a působení sociálních transferů.

Podle Lapáčka (2008) se na příjmové nerovnosti, a tedy i na vzniku chudoby v daném státě, podílejí také další faktory, než jen ty, které byly uvedeny výše. Navíc lze hovořit o tom, že tyto faktory nikdy nepůsobí zcela izolovaně, ale vždy se rozvíjejí ve vzájemné součinnosti. Některé tyto negativní faktory lze účinně ovlivnit státními zásahy, u jiných je tato možnost omezená, a to zejména u těch faktorů, které vznikají na základě působení tržních sil. Celkově můžeme jmenovat následující faktory:

- diferenciaci příjmů ze závislé činnosti a podnikání, která je určena trhem a odlišena podle konkrétních druhů profesí,
- aktuální vlastnictví majetku (bohatství) a podle toho také rozdělení jednotlivců na bohaté a chudé,
- současný stav fiskální politiky státu, který je určován zejména jejím daňovým systémem,
- uplatňovaná sociální politika státu,
- výše absolutně a relativně chápaného konceptu sociální chudoby,
- výše, která je určována jednotlivými hranicemi chudoby,
- zohlednění výše úspor, kterými mohou disponovat jednotlivé domácnosti – zde záleží nejenom na tom, jak efektivně umí s financemi daná domácnost hospodařit,

ale také na její struktuře a dalších faktorech, které se projevují ve formě ekvivalenčních stupnic.

Je to právě volba jednotlivých forem ekvivalenčních stupnic, které se podílejí jak na vzniku, tak i na následném rozvoji příjmové nerovnosti. Je tedy zapotřebí věnovat alespoň částečnou pozornost působení těchto faktorů. (Lapáček, 2008)

Při zkoumání a analyzování příjmové nerovnosti v určitém státě je důležité, aby byla zajištěna srovnatelnost jednotlivých domácností. Není totiž možné, aby byla prováděna komparace domácnosti o dvou členech (dospělých osobách s plnými příjmy) a domácnosti o čtyřech členech, z nichž dva jsou představováni malými dětmi a třetím z nich je dospělá osoba, avšak bez příjmů z pracovní činnosti (pobírá například peníze z rodičovské dovolené, tj. prostřednictvím působení sociálních transferů). Vždy je nutno příjmy dané domácnosti zohlednit ve směru jejich potřeb. Ty se mohou odlišovat podle několika základních faktorů, k nimž se řadí:

- počet členů, který daná domácnost obsahuje,
- věk jednotlivých členů domácnosti,
- geografický prostor (tj. region), kde členové domácnosti žijí. (Lapáček, 2008)

Podle Mareše (1999) se na vzniku a působení příjmové nerovnosti podílí řada kritérií. Tento autor se však mimo jiné zmiňuje o tom, že je to právě nerovnost v příjmech a v bohatství, která se nejvíce projevuje. Příjmová nerovnost tak může být zapříčiněna následujícími vlivy:

- pozicí v sociálním systému státu,
- příslušností k určitému etniku,
- pohlavím,
- věkem,
- vzděláním, které ovlivňuje vykonávání určité profese a následnou velikost příjmu (při výkonu některých profesí se také lze setkat s diskriminací – například v situaci, kdy pracovníkům, vykonávajícím stejnou práci, je vyplácena odlišná mzda).

Tady je vhodné zmínit, že rozdílné příjmy, kterých jedinci dosahují za stejně odvedenou práci, resp. za odvedenou práci ve stejném oboru se nemusí zakládat pouze na diskriminaci. Může jít o následující typy kritérií:

- dle regionu (jiná výše příjmu je charakteristická pro Prahu, jiná pro Ústecký či Moravskoslezský kraj),
- dle velikosti a charakteru jednotlivých obcí a měst – zde se dostává do popředí fakt, zda jedinec pracuje ve větším městě, či na malé obci, nebo na venkově,
- dle velikosti rodiny,
- dle počtu osob v domácnosti, které disponují vlastními příjmy,
- vznik sociálních událostí v rodině,
- působení fáze hospodářského cyklu aj. (Mareš, 1999)

Nezanedbatelný je v poslední době také vliv globalizace, o němž je nutno uvažovat při vzniku příjmové nerovnosti. V posledních 20 letech se tak význam působení globalizačních vlivů výrazně zvýšil a díky nim je také ovlivňována výše relativních mezd. Jeden ze způsobů, kterým globalizace ovlivňuje nerovnost, může být následující: *„střední třída je zaměstnána na pozicích, které čelí intenzivní globální konkurenci a jsou také silně ovlivněny automatizací. Poptávka po této práci klesá a snižuje se tedy prémie, kterou tito lidé vydělávají nad příjmy zaměstnanců s nízkým vzděláním. Třída s vyššími příjmy má obvykle specializované znalosti a dovednosti, po kterých je v technologicky vyspělých ekonomikách poptávka vysoká. Skupina s nízkými příjmy je pak většinou zaměstnána v oblasti služeb, které nepatří do obchodovaného sektoru, tudíž nemůže být importována z rozvíjejících se ekonomik. Práce v této oblasti také není tak citlivá na technologické inovace jako práce ve výrobě.“*¹⁵

2.1 Diference mezi schopnostmi jednotlivých pracovníků

Samuelson a Nordhaus (2010) uvádějí, že odlišující se schopnosti a dovednosti jednotlivých pracovníků se považují za jednu z hlavních příčin při vzniku příjmové nerovnosti. Každý člověk disponuje odlišnou formou a charakterem osobních, pracovních a odborných vlastností, které mají vliv také na jeho uplatnění na pracovním trhu, tedy i na výši mzdy, kterou za svůj pracovní výkon obdrží. Jednotlivé difference, které se v pracovních schopnostech pracovníků objevují, lze strukturovat do následujících tří kategorií:

¹⁵ Příčina rostoucí příjmové nerovnosti: Technologický pokrok, BRICS, nebo přehnaná liberalizace trhu práce? Patria Online [online]. 2014 [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2665583/pricina-rostouci-prijmove-nerovnosti-technologicky-pokrok-brics-nebo-prehnana-liberalizace-trhu-prace.html>

- povahové rozdíly,
- fyzické rozdíly,
- rozdíly v jednotlivých psychických vlastnostech jedinců.

Navíc se veškeré tyto difference pojí také ke genetickému základu daného jedince, což působí ve vzájemné součinnosti s konkrétním ekonomickým a sociálním prostředím.

2.2 Odlišná míra vlastnictví výrobních faktorů

Jednou důležitých příčin vzniku příjmové nerovnosti je také odlišná míra vlastnictví majetku. Např. podle Jurečky (2013) může nerovné rozdělení bohatství jedinců vzniknout např. na základě dědického řízení. Člověk pak může následně velmi rychle zbohatnout a zvýšit tak svůj sociální status. Uvádí se, že forma a výše bohatství může být na základě dědictví koncentrována jen mezi několika málo bohatými jedinci. Jureček se zmiňuje o výzkumu, kdy bylo zjištěno, že *„dvě třetiny z nejbohatšího jednoho procenta obyvatel USA podstatnou část svého bohatství nabyly dědictvím.“*¹⁶

2.3 Redistribuční politika státu – progresivní míra zdanění, transfery

Dalším faktorem, který velmi výrazně ovlivňuje velikost příjmové nerovnosti, je bezesporu redistribuční politika státu. Tato redistribuce je jednou ze základních funkcí veřejných financí.

Obecně lze považovat působení redistribuční politiky státu ve spojení se sociálními aspekty. Díky tomu, že stát umožňuje přerozdělování (redistribuci) příjmu k určitým skupinám obyvatel, je možné nejenom zajistit větší blahobyt dané země, ale také dosáhnout vyšší rovnosti mezi jednotlivými občany. Princip redistribuční funkce pak je možné chápat tak, že jsou využívány jednotlivé efektivní nástroje redistribuce, a to jak při tvorbě, rozdělování i aplikaci peněžních fondů. Využívání redistribučních opatření a metod se v daném státě považuje za důležité, neboť je tak možno působit na zmírnění nerovností mezi jedinci. Dosahuje se však jejich prostřednictvím také distribuční spravedlnosti a zmírnění rozvoje v rámci sociálně-ekonomického vývoje. Konečným efektem redistribuční politiky je zajištění solidarity v daném státě.¹⁷

¹⁶ JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1, s. 307.

¹⁷ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.

Ovšem redistribuční politika státu, resp. redistribuční funkce sociální politiky nelze chápat jen ve smyslu zajištění přerozdělování důchodů a příjmů. Jak totiž uvádí Krebs (2010), redistribuční politikou je představováno účelné začlenění jednotlivců do společnosti. Jedná se v podstatě také o redistribuci jednotlivých prostředků, některých podmínek a předpokladů, které mohou sloužit ke zdokonalení jejich života a k dalšímu osobnostnímu rozvoji. Ukazuje se tak, že redistribuční politika se nepodílí pouze na zmírnění příjmové nerovnosti, ale také na možnosti využít lepších životních příležitostí.¹⁸

Zmíněnou redistribuci je možné zajistit několika způsoby:

- nepřímo – v tomto případě se za prostředek považují progresivní daně. Jak uvádí odborná literatura, v průběhu 20. století se jednalo zejména o progresivní důchodové a majetkové daně, avšak jejich výnos dosahuje nižších příjmů. S redistribučním efektem, i když v menší míře, se lze setkat také v případě aplikace proporcionálních daní,
- využitím vyššího zdanění u některých typů zboží, a to právě u těch, které jsou preferovány a spotřebovávány především jedinci nejvyšší příjmové skupiny. V minulosti se jednalo např. o luxusní zboží či o statky zcela nezbytné, na takové produkty se následně uvalila vyšší sazba spotřební daně, díky čemuž bylo možno očekávat vyšší daňový výnos do státní pokladny, ovšem postupně se od takového nástroje redistribuční politiky upustilo, mimo jiné také z důvodu aplikace daně z přidané hodnoty. Kromě vyššího zdanění některých vybraných produktů osobní spotřeby lze uvést také dotování ceny daného typu zboží, které je preferováno jedinci nižších příjmových skupin – jedná se o tzv. plošné dotace na výrobní kapacitu,
- přímým přerozdělováním, a to na základě sociálních transferů, které jsou adresovány konkrétním skupinám občanů – může se jednat o jedince s nízkými příjmy, nezaměstnané, lidi s určitým postižením nebo nízkopříjmové rodiny. Konkrétně může jít například o přídavek na dítě, podporu v nezaměstnanosti, podpora v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení, apod.). Nelze opomenout ani transfery, které stát adresuje jednotlivým subjektům územní samosprávy (obcím). (Peková, 2008)

¹⁸ KREBS, V. *Sociální politika*. 5. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

Také další autoři, jako např. Krebs (2010), se domnívají, že redistribuce vede ke snížení nerovnosti v dané ekonomice. Podle něj nemá jít jen o eliminaci nerovnosti v příjmech, ale také v přístupu ke vzdělání a obecně v postavení občanů. Vždy však záleží na tom, jak vysoká je síla skupin, které usilují o zvýšení podílu na celkových příjmech, stejně tak je důležitá komplexní sociální podoba celého státu. Je tedy důležité vždy zhodnotit, jak je společností vnímána sociální spravedlnost, zda se její členové přiklánějí více na stranu rovnosti, zda se u nich ve vysoké míře projevuje pocit solidarity nebo jestli více oceňují zásluhovost.

Krebs (2010) se však zmiňuje také o tom, že redistribuční politika státu může mít na druhou stranu i negativní efekty, které se mohou na rozvoji příjmové nerovnosti podílet. Především může docházet při aplikaci sociálních transferů k oslabování motivace k práci. Například díky stále vyššímu působení progresivního zdanění pracovní činnosti, může být řadou obyvatel preferováno využívání volného času a vyšší zájem o využívání sociálních dávek místo toho, aby usilovali o vyšší příjem vlastní prací či podnikáním.

Také autoři Jelínek se Schneiderem (2003) v rámci analýzy vlivu českého sociálního systému a daňových úlev na rozvoj a vznik příjmové nerovnosti a přerozdělování zmiňují o tom, že *„čím více jsou dávky koncentrovány na nejchudší skupiny, tím spíše narušují motivaci k práci, jak potvrdila i naše analýza. Těžko lze očekávat velké pracovní úsilí od rodin, které se střetávají až se 100% implicitní daní s tím jak vlastní výdělek je "kompenzován" úbytkem sociálních dávek. Řešení problému pastí chudoby není jednoduché. Jednou možností, uplatňovanou nyní v ČR, je zvyšování minimální mzdy.“*¹⁹

2.4 Kanály, kterými krize ovlivňuje příjmovou nerovnost

Pokud chceme hovořit o příjmové nerovnosti ve vztahu ke krizi, musíme zmínit také způsoby, kterými krize může tuto nerovnost ovlivňovat. Ekonomický pokles je obecně doprovázen snížením důchodů domácností. Takové snížení nemusí nutně znamenat prohloubení nerovnosti – pokud by během krize poklesly příjmy všem příjmovým skupinám stejnou měrou, měla by příjmová nerovnost zůstat přibližně stejná. Mezi kanály, kterými krize ovlivňuje nerovnost, může například patřit:

¹⁹ JELÍNEK, T., SCHNEIDER, O. *Vliv českého sociálního systému a daňových úlev na rozdělení příjmů*. Institut for social and economic analyses [online]. 2003 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: <http://www.isea-cz.org/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8DI%C3%A1Inkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleTyp/ArticleView/articleId/171/Default.aspx>

- různý dopad krize na příjmy jednotlivých skupin domácností – souvisí to například s rozdílným vlivem krize na jednotlivá odvětví ekonomiky, ve kterých jsou více zastoupeny nízkopříjmové, nebo naopak bohatší skupiny obyvatel,
- redistribuční politika státu v době krize.

Pro redistribuční politiku platí, že ovlivňuje příjmovou nerovnost velmi významně. Stát v době krize ovšem musí řešit i další rovinu, a sice fiskální rovnováhu. Krize pro stát znamená dvojnásobnou zátěž v podobě nižších daňových výnosů a vyšší potřeby vyplácení sociálních transferů. Vzhledem k tomu, že současná krize přinesla také výrazný tlak na snižování tempa zadlužení, byly státy nuceny omezovat své výdaje, což se mimo jiné dotklo ve velké míře i sociálních transferů. Tento fakt potom nutně vede i k nižšímu efektu sociální redistribuce na snížení příjmové nerovnosti.

3 Měření příjmové nerovnosti

Tato kapitola se věnuje jednotlivým přístupům, jejichž prostřednictvím je možno měřit příjmovou nerovnost. Z hlediska aplikace poznatků v praktické části práce je velice důležité se seznámit s jednotlivými ukazateli příjmové nerovnosti, přičemž nejznámějším z nich jsou Lorenzova křivka a Giniho koeficient.

Například Kliková a Kotlán (2006) se zmiňují tyto ukazatele, které se v praxi využívají k měření rovnoměrnosti rozdělení příjmů ve společnosti, včetně mezinárodního srovnání:²⁰

- Lorenzova křivka,
- Giniho koeficient,
- Robin Hood Index,
- index chudoby.

Podle Jurečky (2013) je vhodné se také zmínit o míře nerovnosti, která se považuje za jeden z dalších způsobů, jehož prostřednictvím může být nerovnost v distribuci důchodů a bohatství využita.

Podrobně se touto problematikou zabýval zejména Lapáček (2008), jehož publikace bude v této části mé práce využívána jako hlavní zdroj. Lapáček se mimo jiné zmiňuje i o dalších způsobech měření nerovnosti, které ovšem nebudu dalším průběhu podrobněji zmiňovat. Do této skupiny lze zařadit například:

- koeficient příjmové nerovnosti S80/S20,
- Atkinsonův index nerovnosti,
- Theilův index nesouladu,
- variační koeficient.

Ještě před tím, než bude věnována pozornost jednotlivým způsobům a metodám měření nerovnosti, je zapotřebí se také zmínit o některých důležitých skutečnostech, které mohou mít v praxi vliv na zjišťování příjmové nerovnosti mezi jednotlivými subjekty. Částečně již byla již tato problematika zmíněna v předcházející kapitole.

²⁰ KLIKOVÁ, C., KOTLÁN, I. *Hospodářská politika: aktualizované vydání*. 2. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2006. 339 s. ISBN 80-86572-37-4.

Lapáček (2008) hovoří o tzv. ekvivalenčních stupnicích, které bývají aplikovány pro případy přepočtu příjmů v jednotlivých, navzájem odlišných, domácnostech, které však mají být mezi sebou srovnávány. Je zřejmé, že nelze příjem zjištěný u jedné domácnosti pouze vynásobit příslušným počtem osob v druhé domácnosti. Kromě počtu členů, které se v jednotlivých domácnostech nacházejí, se k dalším důležitým okolnostem, jež mají na zjišťování příjmové nerovnosti v praxi vliv, řadí také:

- věk jednotlivých členů domácnosti,
- místo, kde taková domácnost žije – jestli jde například o město, nebo venkov.

Podle Lapáčka a Sunegy (2008) je možné význam ekvivalenčních stupnic spatřovat právě v tom, že lze jejich prostřednictvím zajistit srovnatelnost uvažovaných příjmů mezi jednotlivými, navzájem odlišnými domácnostmi. V rámci příjmů, které se v této souvislosti uvažují ve vztahu k potřebám jednotlivých domácností, musí být zohledněny jak výše uvedené okolnosti, tak také další specifické faktory, v nichž se odrážejí způsoby životního stylu a preference potřeb členů jednotlivých domácností. *„Aby bylo tedy možné srovnat příjem takto rozdílných domácností a zároveň byly tyto výše uvedené faktory zohledněny, jsou využívány pro přepočet těchto příjmů tzv. ekvivalenční stupnice. Ty umožňují korektní přepočet příjmů na příjmy vyrovnané.“*²¹

Jak již vyplynulo z výše uvedeného, je zapotřebí na podkladě aplikace konkrétní ekvivalenční stupnice využívat při měření příjmové nerovnosti tzv. vyrovnaný příjem. Podle Lapáčka (2008) je však nejdříve zapotřebí, aby s využitím ekvivalenční stupnice došlo k výpočtu tzv. spotřebních jednotek, a to pro každou uvažovanou domácnost. Celkový počet těchto spotřebních jednotek se de facto rovná přepočtenému počtu členů jednotlivých domácností, o nichž se bude uvažovat. V rámci tohoto přepočtu jsou navíc zohledněny úspory, s nimiž jednotlivé domácnosti společně hospodaří. Další krok při srovnání příjmů mezi jednotlivými domácnostmi spočívá v přepočtu jejich celkového příjmu, a to na tzv. vyrovnaný příjem, který byl zmíněn již výše. Jak dále uvádí Lapáček a Sunega (2008) lze vyrovnaný příjem charakterizovat jako *„podíl celkového čistého ročního*

²¹ LAPÁČEK, M., SUNEGA, P. *Vlastní konstrukce ekvivalenčních stupnic pro Českou republiku* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 58 s. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/stupnice.pdf>, s. 5

*příjmu domácnosti a počtu spotřebních jednotek pro danou domácnost, vypočtených pomocí ekvivalenční stupnice.*²²

K výpočtu vyrovnaného příjmu se využívá následujícího vzorce:

$$VP = \frac{CP}{CU},$$

kde

- VP je vyrovnaný příjem
- CP je čistý roční příjem, s nímž daná domácnost operuje, započítávají se do něj i veškeré sociální transfery, které domácnost za zohledňovaný rok obdržela
- CU představuje počet spotřebních jednotek (tzv. consuming units) u dané domácnosti.

Teprve v případě, že je takto příjem domácností přepočten, lze je mezi sebou následně srovnávat. V opačném případě by bylo dosaženo nekonzistentních výsledků.

Ne všechny organizace však v rámci svých uváděných statistik využívají výše uvedených ekvivalenčních stupnic. Například Český statistický úřad (2012) pro zařazení domácnosti do dané percentilové skupiny využívá těchto dvou základních ukazatelů:

- hrubý peněžní příjem, v jehož rámci jsou zahrnuty veškeré příjmy ze závislé činnosti u z podnikání všech členů domácnosti, jejich sociální příjmy i další druhy výdělků, které mohou mít víceméně jednorázovou povahu,
- následně se tento hrubý peněžní příjem převede na čistý peněžní příjem, kdy jsou zohledněny veškeré odvody na sociální a zdravotní pojištění a odvedené daně z příjmů fyzických osob, součet těchto odvodů se pak odečte od hrubého peněžního příjmu a dále se vydělí počtem členů domácnosti, díky čemuž je možné také získat čistý peněžní příjem na osobu. Nesmí se zároveň zapomenout na to, že se do celkového čistého příjmu jednotlivých domácností započítávají i tzv. naturální příjmy, „*které tvoří spotřeba produkce z vlastního hospodářství nebo podniku a naturální požitky zaměstnanců (např. příspěvky na stravování).*“²³

²² LAPÁČEK, M., SUNEGA, P. *Vlastní konstrukce ekvivalenčních stupnic pro Českou republiku* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 58 s. [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/stupnice.pdf>, s. 5.

²³ Český statistický úřad. *Metodika – příjmy*. [online]. 2012 [cit. 2014-06-11]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/metodika_prijmy

Jak tedy z výše uvedeného vyplynulo, přístup Českého statistického úřadu je další ze způsobů, jehož prostřednictvím je možno navzájem srovnávat již přepočtené příjmy jednotlivých domácností. Určitou nevýhodou přístupu Českého statistického úřadu je fakt, že v rámci výpočtu se nezohledňují určité typy faktorů, jako je lokalita, kde domácnost žije, věk členů domácnosti apod.

3.1 Míra nerovnosti

Při využití míry nerovnosti při výpočtu příjmové nerovnosti se postupuje následujícím způsobem: nejprve musí dojít k vzestupnému seřazení všech domácností dle výše jejich příjmů. Následně jsou tyto domácnosti podle dosažené výše rozděleny do pěti stejně početných skupin. „Jednotlivým skupinám obyvatelstva přiřadíme příslušný procentuální podíl, kterým se každá skupina obyvatel podílí na celkovém národním důchodu (případně bohatství země) v daném roce.“²⁴

Míra nerovnosti, jako jeden z ukazatelů měření příjmové nerovnosti, se vypočítá jako poměr skupiny s procentuálním podílem nejnížší příjmové skupiny (vypočtené dle výše uvedeného způsobu) k celkovému důchodu pro danou zemi. Jestliže se tento ukazatel co nejvíce blíží k číslu 1, je možno hovořit o rovnoměrném rozdělení příjmů mezi jednotlivými domácnostmi. (Jurečka, 2013)

Následující tabulka ukazuje rozdíl mezi hodnotami míry nerovnosti v České republice mezi lety 1993 a 2007:

Tabulka 1 – Srovnání míry nerovnosti v České republice v letech 1993 a 2007

Příjmové skupiny obyvatelstva (pětiny)	Podíl na celkovém důchodu v r. 1993 (%)	Podíl na celkovém důchodu v r. 2007 (%)
Nejchudší pětina	11,8	9,7
Druhá pětina	15,7	14,7
Třetí pětina	17,4	17,4
Čtvrtá pětina	22,5	21,5
Nejbohatší pětina	32,6	36,7
Míra nerovnosti	11,8 : 32,6 = 0,36	9,7 : 36,7 = 0,27

Zdroj: JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1, s. 307

²⁴ JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1, s. 307.

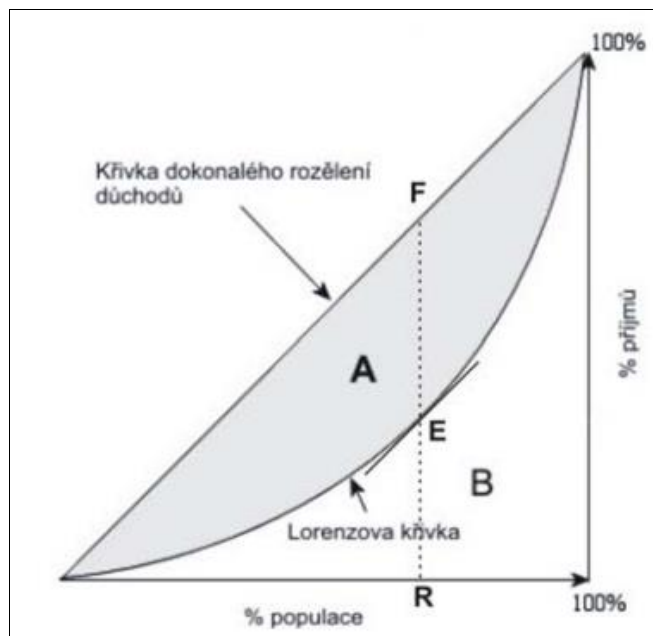
Jak je z této tabulky patrné, zatímco míra nerovnosti v České republice v roce 1993 dosahovala hodnoty 0,36, v roce 2007 se snížila na 0,27. Je tedy zřejmé, že v roce 1993 existovala v České republice nižší příjmová nerovnost mezi nejbohatšími a nejchudšími skupinami obyvatel.

3.2 Lorenzova křivka

Lorenzovu křivku lze považovat za jeden z neznámějších přístupů, který se využívá při měření příjmové nerovnosti. Jak uvádí například Lapáček (2008), „každý bod na Lorenzově křivce udává podíl příjemců důchodů z jejich celkového počtu vyjádřený v procentech a jejich podíl na celkových důchodech. V případě ideálního rozdělení příjmů ve společnosti by Lorenzova křivka byla totožná s křivkou se sklonem 45°, vyjadřující dokonalé rozdělení důchodů a podíl příjemců důchodů by byl tedy totožný s jejich podílem na celkových důchodech.“²⁵

Následující graf přibližuje modelovou Lorenzovu křivku, která uvádí kromě dokonalého rozdělení také možné skutečné rozdělení důchodů mezi jednotlivými skupinami obyvatel.

Graf 2 – Možná podoba Lorenzovy křivky

Zdroj: LAPÁČEK, M. *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 33 s. [cit. 2014-06-12]. Dostupné z WWW: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/inequality.pdf>, s. 7

²⁵ LAPÁČEK, M. *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 33 s. [cit. 2014-06-12]. Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/inequality.pdf>, s. 7

Z grafického vyjádření Lorenzovy křivky vyplývá, že čím více dochází v této křivce ke vzdálení od možné křivky dokonalého rozdělení příjmů, tím také v dané společnosti (v dané ekonomice) existuje vyšší příjmová nerovnost. V návaznosti na tuto skutečnost by pak byla absolutní nerovnost prostřednictvím Lorenzovy křivky znázorněna ve shodě s oběma osami grafu, čímž by bylo vyjádřeno, že jedna osoba má k dispozici celý příjem, avšak ostatní nemají žádný, ani poměrnou část. (Lapáček, 2008)

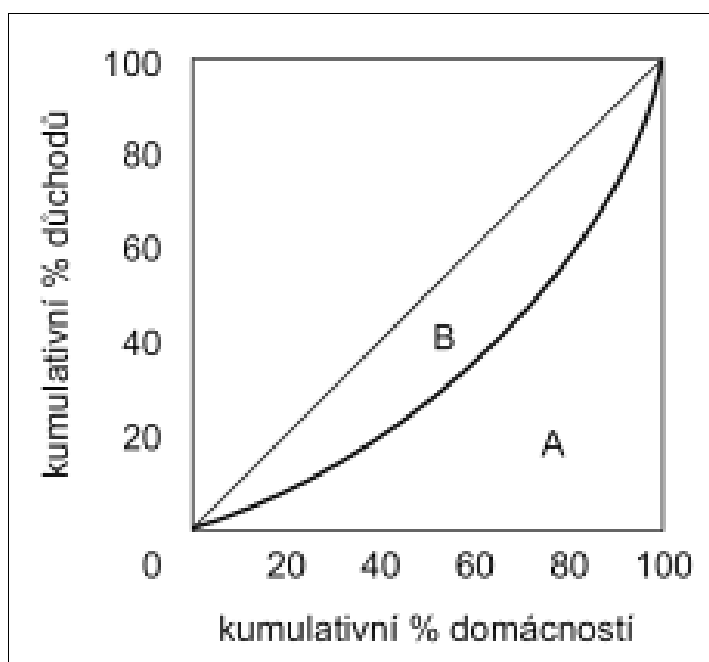
Kliková a Kotlán (2006) k podobě Lorenzovy křivky dodávají, že na její horizontální osu se vždy vynáší seřazení domácností podle výše jejich příjmů (v %). Vertikální osa pak představuje vynesení podílu jednotlivých domácností k celkovým příjmům (v %).

3.3 Giniho koeficient

Giniho koeficient k nejpoužívanějším způsobům výpočtu příjmové nerovnosti, který bude využit také v praktické části této práce. Uvádí se, že princip jeho výpočtu spočívá ve vypočtení poměru plochy, která se nachází mezi zobrazením Lorenzovy křivky a linií absolutní nerovnosti k celkové ploše, která se nachází pod linií rovnosti. Hodnota tohoto koeficientu může nabýt jakéhokoliv číselného vyjádření, který se nachází v intervalu mezi 0 a 1. V případě, že se hodnota blíží 1, lze hovořit o vyšší příjmové nerovnosti v dané zemi. Naopak, jestliže se vypočtený koeficient blíží 0, lze tuto situaci označit jako nižší příjmovou nerovnost a rovnoměrnější rozdělení příjmů mezi jednotlivými skupinami obyvatel. Z matematického hlediska lze například podle Jurečky (2013) vyjádřit Giniho koeficient následujícím způsobem:

$$G = \frac{B}{A+B}.$$

Graf 3 – Grafické znázornění Giniho koeficientu

Zdroj: JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1, s. 309.

Přechodí graf názorně ukazuje, že vertikální osoba představuje kumulativní procentuální četnost jednotlivých důchodů dle jejich výše a horizontální osa naproti tomu kumulativní procentuální vyjádření jednotlivých domácností dle výše jejich příjmu. Jurečka k tomu ještě poznamenává, že „*Giniho koeficient není zcela dokonalým měřítkem nerovnosti v rozdělování důchodů ... ukazuje dvě protínající se Lorenzovy křivky, které reprezentují rozdílnou distribuci důchodů mezi domácnosti, ale přesto mají stejný Giniho koeficient. V takovém případě není možné kvalitně srovnat distribuční nerovnosti.*“²⁶

3.4 Robin Hood Index

Prostřednictvím ukazatele Robin Hood Index je možno vyjádřit, jakou část z celkového příjmu ve společnosti lze přerozdělit od jednotlivých domácností, jež dosahují vyššího, než průměrného příjmu, k domácnostem s příjmy nižšími ve srovnání s průměrem. To v návaznosti na dosažení rovnosti v jednotlivých příjmech. (Lapáček, 2008)

Princip postupu výpočtu tohoto indexu je následující – nejprve musí dojít k seřazení jednotlivých domácností podle výše jejich dosahovaného příjmu, a to od nejbohatších po nejchudší domácnosti. Jakmile jsou domácnosti seřazené, musí se rozdělit a začlenit do

²⁶ JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1, s. 310

deseti stejně velkých skupin. Díky tomu je pak možno vypočítat sumu procentních částí, které odpovídají celkovému důchodu, a to dle toho, do které ze skupin je domácnost zařazena. Ovšem dochází k započtení jen těch skupin, u nichž dosahuje podíl na celkovém důchodu pouze ve výši minimálně 10 %. Od této hodnoty se pak může odečíst n násobek 10 %, kde „ n “ označuje počet skupin, které jsou zařazeny do této sumy. (Lapáček, 2008)

3.5 Index chudoby

Prostřednictvím indexu chudoby je možno vyjádřit procentuální četnost té části populace, která se nachází již pod hranicí chudoby, a to dle výše dosahovaného příjmu. (Kliková, Kotlán, 2006) V podstatě se jedná o vymezení takového podílu obyvatelstva, jejichž počet domácností nedosahuje minimální úrovně důchodů, a to dle dosažené výše důchodu. (Jurečka, 2013)

Tento ukazatel bývá také zpracováván v rámci organizace spojených národů a uvádí se, že kromě možného příspěvku k vyhodnocení příjmové nerovnosti je možné jej využít také při zpracovávání Indexu lidského rozvoje. Prostřednictvím indexu chudoby, resp. indexu lidské chudoby (HPI) je možné analyzovat charakter chudoby jak jednotlivců, tak i domácností. Tímto způsobem se měří intenzita chudoby v jednotlivých zemích světa. *„Index je sestavován na základě dlouhé řady indikátorů, vyjadřujících jak ekonomickou stránku životní úrovně, tak i její další složky, například úroveň zdravotní péče, možnosti navštěvovat školu, dětskou úmrtnost, délku dožití, dlouhodobou nezaměstnanost, přístup k pitné vodě, hygienické podmínky života atd.“*²⁷

Problémem při využívání tohoto ukazatele je však fakt, že pojem chudoby je využíván poměrně odlišně, a proto lze dojít také k odlišným výsledkům.

²⁷ JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 342 s. ISBN 978-80-247-4386-8, s. 40

4 Vývoj příjmové nerovnosti od 90. let do současnosti

Čtvrtá kapitola diplomové práce se věnuje vývoji příjmové nerovnosti jak v České republice, tak i ve vyspělém světě přibližně od konce 80. let minulého století do současnosti. Je tak možné se zaměřit na některé hlavní faktory, které se podílely na postupném růstu příjmové nerovnosti.

K posouzení vývoje příjmové nerovnosti bude sloužit zejména publikace OECD (Organization for Economic Co-operation and Development, česky Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) s názvem *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries* z roku 2008. Zpracovali ji statističtí experti všech 30 členských států OECD a postihuje problematiku zvyšujících se rozdílů v rozdělení příjmů ve společnosti. Díky důležitým informacím a grafům, které se v této publikaci nacházejí, je tak dále možno vyhodnotit nejenom stav příjmové nerovnosti ve všech členských státech OECD, ale také úroveň chudoby v návaznosti na vliv globalizace. Na jejím základě si můžeme klást některé z následujících otázek:

- Dochází v posledních letech k růstu příjmové nerovnosti v návaznosti na čas?
- Jaké země se dokáží s úspěchem vyrovnávat s příjmovou nerovností a s chudobou? Jaké země toho nejsou schopny?
- Podílí se proces růstu příjmové nerovnosti ve všech členských státech OECD stejným způsobem?
- Jaké všechny faktory se podílejí na zvyšování rozdílů v příjmech mezi jednotlivými domácnostmi?
- Jakým způsobem se na těchto jednotlivých trendech podílí státní přerozdělování, a to na podkladě systému daňového zvýhodnění?²⁸

Právě některé z těchto otázek budou zodpovězeny v této kapitole, kdy bude využito kromě výše uvedené publikace i jiných zdrojů, jež se uvedenou problematikou zabývají.

Lze hovořit o tom, že vyskytující se nerovnosti ve společnosti nemají náhodnou povahu a vlády jednotlivých zemí disponují mocí, aby byla tato situace změněna. Lze také hovořit o tom, že faktor globalizace je jedním z podstatných vlivů, který se postupně od konce

²⁸ OECD. *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*. [online]. OECD, 2008. 312 s. [cit. 2014-07-11]. Dostupné z: Elektronické informační zdroje VŠE

80. let minulého století podílel na zvyšující se příjmové nerovnosti v řadě států OECD. Je však důležité nahlížet na tuto problematiku komplexněji a zdůraznit, že globalizace není jediným faktorem, který k růstu příjmové nerovnosti přispěl. Lze totiž uvést i jiná důležitá kritéria, jako např.:

- změny v technologickém pokroku, v jehož rámci jsou preferovány určité dovednosti. Příkladem může být upřednostňování lidí, kteří umějí pracovat s internetem a počítačem, vůči osobám, které si nebyly schopny tyto dovednosti osvojit. Tyto osoby jsou tak na trhu práce přirozeně znevýhodněny, což se projevuje i v jejich příjmu,
- politické změny, týkající se například postavení zaměstnanců, tzn. vliv odborů, apod. (OECD, 2008)

Jestliže by měla být alespoň v základních trendech naznačena situace ve vývoji příjmové nerovnosti v posledních přibližně 20 letech, dá se říci, že hlavní kořeny růstu příjmové nerovnosti se nacházejí již v polovině 80. let minulého století, ne-li dokonce ještě hlouběji. Postupné zvyšování rozdílů v příjmech jednotlivců i domácností se dotkly řady zemí OECD. Velký nárůst přitom zaznamenaly takové země, jako je Kanada a Německo. Na druhé straně došlo ke snížení ve státech, jako je Mexiko, Řecko, Velká Británie aj. (OECD, 2008)

Ze zprávy OECD (2008) však vyplynula i další důležitá zjištění aplikovatelná pro tuto diplomovou práci. Mimo jiné z ní vyplývá, že v poledních letech dochází k zaznamenání tendence růstu příjmové nerovnosti, na níž se podílí kombinace mnoha faktorů a nelze jednoznačně vymezit, který je tím hlavním.

Atkinson (2003) se v této souvislosti zmiňuje hned o několika faktorech, k nimž řadí, podobně jako OECD, tyto:

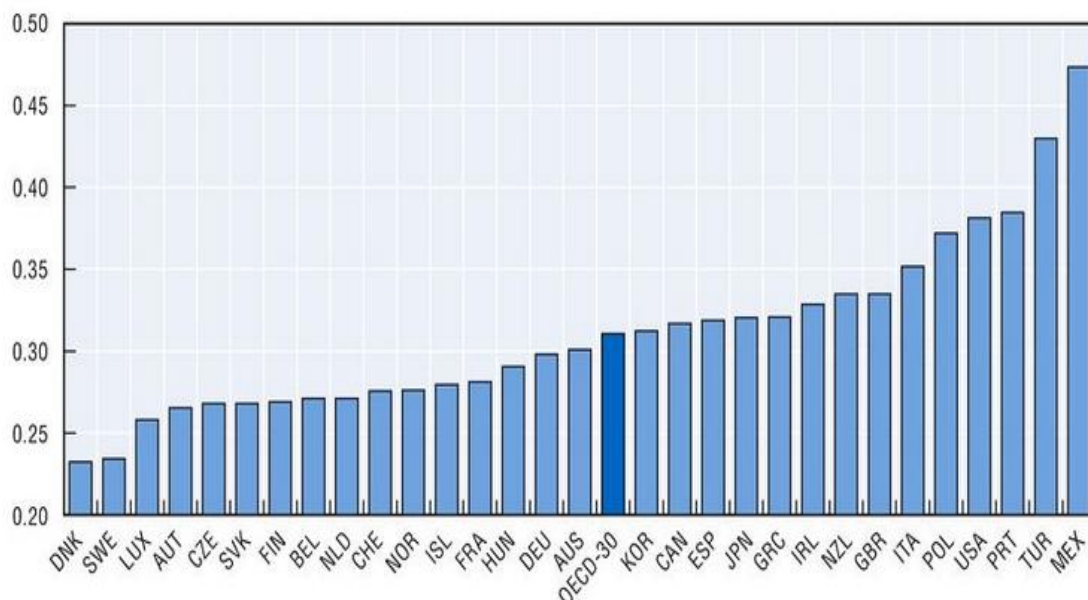
- globalizaci,
- technologický pokrok a s ním související preferování určitých typů vlastností zaměstnanců, především pak ty související s využíváním nových digitálních technologií,
- změny, k nimž došlo v oblasti veřejné politiky,

- vznikající nové zdroje příjmů.²⁹

Ukázalo se také, že v případě některých skupin obyvatelstva došlo k rychlému růstu jejich příjmů. To platí zejména pro osoby, nacházející se v důchodovém věku, tj. ve věku od 55 let. Právě těmto osobám se ve značné míře zvýšily jejich příjmy a snížilo se u nich riziko vzniku chudoby. V současnosti lze hovořit o tom, že chudoba osob v důchodovém věku je nižší, než průměrná úroveň chudoby v zemích OECD. Na druhé straně však narůstá chudoba dětí, která naopak dosahuje nadprůměrných hodnot. Chudobu dětí lze považovat za alarmující mimo jiné také z toho důvodu, že způsob, jakým je zajištěn blahobyt osoby v dětství, se do značné míry podílí na tom, jak se mu bude dařit v dospělosti. Tím je myšleno nejenom, zda se mu podaří najít vhodné zaměstnání, ale také, zda bude dosahovat přiměřeného příjmu, bude zdravý apod. Lze se tedy oprávněně domnívat, že by měla být této oblasti věnována větší pozornost, a to mimo jiné i na situaci mladých rodin. (OECD, 2008)

Z publikace OECD (2008) dále vyplývá, že diferenciací mezi jednotlivými zdroji příjmů domácností jsou odlišné v jednotlivých zemích. Následující graf porovnává hodnoty Giniho koeficientu v rámci sledovaných zemí:

Graf 4 – Srovnání příjmové nerovnosti v zemích OECD v roce 2005

Zdroj: OECD. *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*. OECD, 2008. 312 s. [cit. 2014-07-11]. Dostupné z: Elektronické informační zdroje VŠE, s. 25.

²⁹ ATKINSON, A. B. *Income Inequality in OECD Countries: Data and Explanations*. CESifo Economic Studies. [online]. 2003, roč. 49, č. 4, s. 479-513. [cit. 2014-07-12]. Dostupné z: Elektronické informační zdroje VŠE

Jak je z výše uvedeného grafu patrné, rozdíly v dosahované příjmové nerovnosti dosahují v jednotlivých zemích značně odlišných hodnot, což se poté odvíjí i na jejich zařazení do pěti základních skupin. Jako základ pro toto srovnání se zde bere průměrná hodnota Giniho koeficientu v rámci všech zemí OECD, která se nachází lehce nad hodnotou 0,3. Toto rozdělení je následující:

- v první řadě se jedná o země, které vykazují jen velmi malé rozdíly mezi jednotlivými příjmy jednotlivců a domácností, Giniho koeficient v tomto případě dosahuje hodnot přibližně do 0,25, uvést lze země jako je např. Švédsko či Dánsko, tyto země se nacházejí pod průměrem OECD,
- druhá skupina zemí sice také dosahuje nižších hodnot, než je hodnota Giniho koeficientu platná pro země OECD jako celek, avšak jsou zde již zaznamenány vyšší rozdíly v příjmech domácností, do této skupiny lze zařadit takové země, jako je např. Francie, Belgie, Česká republika, Nizozemí, Švýcarsko, Lucembursko, Island, Maďarsko nebo Slovensko, z hlediska dosahovaného Giniho koeficientu by bylo možno tuto skupinu kvantifikovat v rozmezí 0,26 – 0,31,
- třetí skupina zemí se pohybuje těsně nad průměrem zemí OECD, tj. nad hodnotou Giniho koeficientu 0,32, a to do hodnoty přibližně 0,34, k této skupině se řadí státy typu Kanady, Korey, Španělska, Řecka, Japonska, Nového Zélandu či Velké Británie,
- z obrázku č. 5 je dále také patrné, že se zde vyskytují země s vyššími nerovnostmi v dosahovaných příjmech domácností, přičemž však hodnota jejich Giniho koeficientu nepřevyšuje číslo 0,38 – jedná se o Itálii, Spojené státy americké, Portugalsko a Polsko,
- jako poslední skupinu lze uvést státy, které jsou charakteristické svoji značnou příjmovou nerovností, tzn., že se zde nalézají velké rozdíly mezi bohatými a chudými, v podstatě lze hovořit o tom, že se jedná o jakousi protiváhu k první uváděné skupině zemí, kam se řadí např. Švédsko či Dánsko (zde se vyskytují jen velmi malé rozdíly v příjmech jednotlivých osob či domácností), do skupiny zemí s vysokou příjmovou nerovností se řadí především Turecko a Mexiko. (OECD, 2008)

Vývoj příjmové nerovnosti v České republice byl zmíněn již v předchozí kapitole. Pomocí ukazatele míry nerovnosti vyplynulo určité zvýšení rozdílů mezi příjmy nejchudší a

nejbohatší pětiny obyvatel, a to mezi lety 1988 a 2007. Už počáteční rok tohoto měření, který spadá ještě do období normalizace, naznačuje, že na vývoj příjmové nerovnosti měla zásadní podíl transformace naší ekonomiky a české společnosti vůbec. Po dlouhém období, kdy byla společnost uměle nivelizována prakticky ve všech oblastech, včetně příjmů, úspor, apod., došlo celkem logicky ke zvýšení nerovnosti. Tady bychom měli zdůraznit, že její hodnoty stále patří mezi nejnižší v Evropě, tzn. i v celém vyspělém světě.

Tomuto tématu se věnovala také Turečková (2007) ve svém článku, který se snaží postihnout základní tendence ve vývoji příjmové nerovnosti na území České republiky, a to mezi lety 1988 a 2005. V níže uvedené tabulce můžeme vidět vývoj rozdělení příjmů obyvatel podle kvintilů, které využíváme pro měření míry nerovnosti. Jedná se o nepříliš podrobné údaje, které však postačují k zachycení základních trendů v rozdělení příjmů.³⁰

Tabulka 2 – Rozdělení příjmových skupin v České republice podle kvintilů v letech 1988 – 2005

Příjmové skupiny obyvatelstva	1988	1993	1996	2001	2005
nejchudší pětina	11,9	11,8	11,6	11,5	11,1
druhá pětina	15,5	15,7	15,1	14,8	14,4
třetí pětina	18,4	17,4	17,1	17,4	17,1
čtvrtá pětina	22,4	22,5	21,4	22,1	22,2
nejbohatší pětina	31,8	32,6	34,8	34,3	35,2
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: TUREČKOVÁ, K. Příjmová nerovnost v České republice. *Analýza pro ekonomy* [online]. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://tuleja.rs.opf.slu.cz/data/analyz/AO_0702.pdf, s. 2.

Záměrně se příjmové nerovnosti v ČR věnuji pouze okrajově, bez Giniho koeficientu a maximálně do let 2005 nebo 2007, neboť hlavní část týkající se jejího vývoje – výpočet Giniho koeficientu v době hospodářské krize – bude následovat v praktické části této diplomové práce.

³⁰ TUREČKOVÁ, K. *Příjmová nerovnost v České republice*. Analýza pro ekonomy [online]. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://tuleja.rs.opf.slu.cz/data/analyz/AO_0702.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

V předcházející teoretické části byly vymezeny základní teoretické poznatky, které souvisejí s problematikou příjmové nerovnosti a vznikem světové finanční a hospodářské krize. Díky tomu, že byly získány základní informace o možném výpočtu měření příjmové nerovnosti, mohou být tyto poznatky aplikovány v praktické části mé práce. Vlastní analýza bude provedena s využitím statistických dat, na základě kterých bude možno zachytit vývoj hodnot příjmové nerovnosti v České republice v letech 2006 – 2013, tedy před a v průběhu hospodářské krize. Zhodnocen bude rovněž vliv redistribuční politiky, tedy zdanění a sociálních transferů na zmírnění nerovnosti v příjmech obyvatel.

Šestá kapitola diplomové práce nebude zaměřena přímo prakticky, přesto své místo na konci práce rozhodně má. Budu se v ní zabývat vzájemným vztahem krize a příjmové nerovnosti v celosvětovém kontextu, a to v návaznosti na názory a poznatky soudobých autorů. Jak jsem již zmínil v úvodu této práce, na tento vztah existují různé pohledy. A právě srovnání těchto pohledů a snaha o vysvětlení vzájemné kauzality krize a nerovnosti bude proto hlavním cílem závěrečné kapitoly mé práce.

5 Příjmová nerovnost v České republice v době krize

Jak již bylo uvedeno výše, největší pozornost v celé diplomové práci budu věnovat právě vlastní analýze příjmové nerovnosti v České republice mezi lety 2006 – 2013. Prvotní časové rozmezí bylo vybráno záměrně na dobu, kdy v České republice ještě vrcholila hospodářská konjunktura, a nadcházející recesi si nikdo nepřipouštěl. Podle mého názoru bude vhodné srovnat hodnoty příjmové nerovnosti i v několika letech před krizí, aby byly jasně patrné případné změny ve vývoji tohoto ukazatele po jejím nástupu. Důležitým ukazatelem je rovněž vliv redistribuční politiky státu na snížení nerovnosti, který bude v následující kapitole také zhodnocen.

Pro výpočet hodnot příjmové nerovnosti bude použit ukazatel Giniho koeficientu, který je již dlouhou dobu základní metodou při zjišťování míry rovnoměrnosti v rozdělení příjmů, a to i v mezinárodním srovnání. Giniho koeficient, jak už bylo zmíněno, vychází z Lorenzovy křivky, jejíž konstrukce ve vybraných případech bude také součástí této analýzy. Redistribuce příjmů obyvatel ze strany státu probíhá zejména v oblasti zdanění a sociální politiky, proto jednotlivé části této kapitoly budou zahrnovat výpočet Giniho koeficientu před a po zdanění, resp. před a po zajištění sociálních transferů.

Výběr a použití statistických dat

Zdrojem praktické analýzy budou statistická data ze šetření Českého statistického úřadu Příjmy a životní podmínky domácností. Toto šetření probíhá v naší zemi každoročně od vstupu do Evropské unie v roce 2004, a to přímo podle nařízení Evropské komise. Jedná se tedy o celoevropské šetření příjmů domácností, které se jmenuje EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions). „Účelem šetření je získávat reprezentativní údaje o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností, údaje o způsobu, kvalitě a finanční náročnosti bydlení, vybavenosti domácností předměty dlouhodobého užívání a o pracovních, hmotných a zdravotních podmínkách dospělých osob žijících v domácnostech.“³¹

Český statistický úřad v tomto šetření používá informace z více než deseti tisíc domácností, rovnoměrně vybraných jak v rámci příjmových skupin, ale i co se týče územního rozdělení v jednotlivých krajích České republiky. Svým rozsahem a jednoznačným zaměřením právě zejména na příjmy obyvatel je tato statistika mnohem vhodnější pro účely mé analýzy než například Statistika rodinných účtů, kterou rovněž zpracovává ČSÚ.

V praktické části budu vycházet z tabulky Domácnosti podle decilového rozdělení čistých příjmů na modifikovanou spotřební jednotku OECD. To znamená, že jednotlivé příjmové skupiny jsou rozděleny decilovými hodnotami na deset stejných částí (podle počtu domácností), přičemž pochopitelně 1. decil představuje 10% procent nejchudších domácností a 10. decil naopak těch nejbohatších.

5.1 Výpočet příjmové nerovnosti podle Giniho koeficientu (2006-2013)

Jak jsem již zmínil, výpočet příjmové nerovnosti bude proveden pomocí Giniho koeficientu. K jeho výpočtu se nejčastěji využívá tzv. Brownův vzorec. Ten bude také použit při zpracování praktické části diplomové práce:

³¹ Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2013 (Metodické vysvětlivky)* [online]. 2014 [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E400292733/\\$File/16002114mc.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E400292733/$File/16002114mc.pdf), s. 1

$$G = \left| 1 - \sum_{i=1}^n (x_i - x_{i-1}) \cdot (y_i + y_{i-1}) \right|, \text{ kde}$$

- x_i je kumulovaný podíl příjemců důchodů, přičemž $x_0 = 0$ a $x_n = 1$
- y_i je kumulovaný podíl příjmů, přičemž $y_0 = 0$ a $y_n = 1$

Výsledné údaje mohou sloužit nejen k výpočtu Giniho koeficientu, ale část z nich se dá použít i na konstrukci Lorenzovy křivky. Mezi konkrétní data, která vstupují do výpočtu, a jež bylo potřeba získat, patří následující údaje:

- jednotlivé decily domácností, v jejich rámci pak průměrné hodnoty hrubých a čistých příjmů, stejně jako příjmů sociálních (tvořených zejména důchody a dávkami státní sociální podpory),
- počet domácností odpovídající jednotlivým decilům,
- spotřební jednotka OECD, která zvyšuje vypovídací hodnotu dat o příjmech domácností, zohledněním její velikosti a dalších faktorů,³²

Na základě těchto údajů lze vypočítat příjmy na celou domácnost, a následně i kumulativní součet a podíl těchto příjmů, ze kterých lze jednoduše dopočítat Giniho koeficient a sestrojit Lorenzovu křivku.

5.2 Vyhodnocení hrubých peněžních příjmů před zdaněním

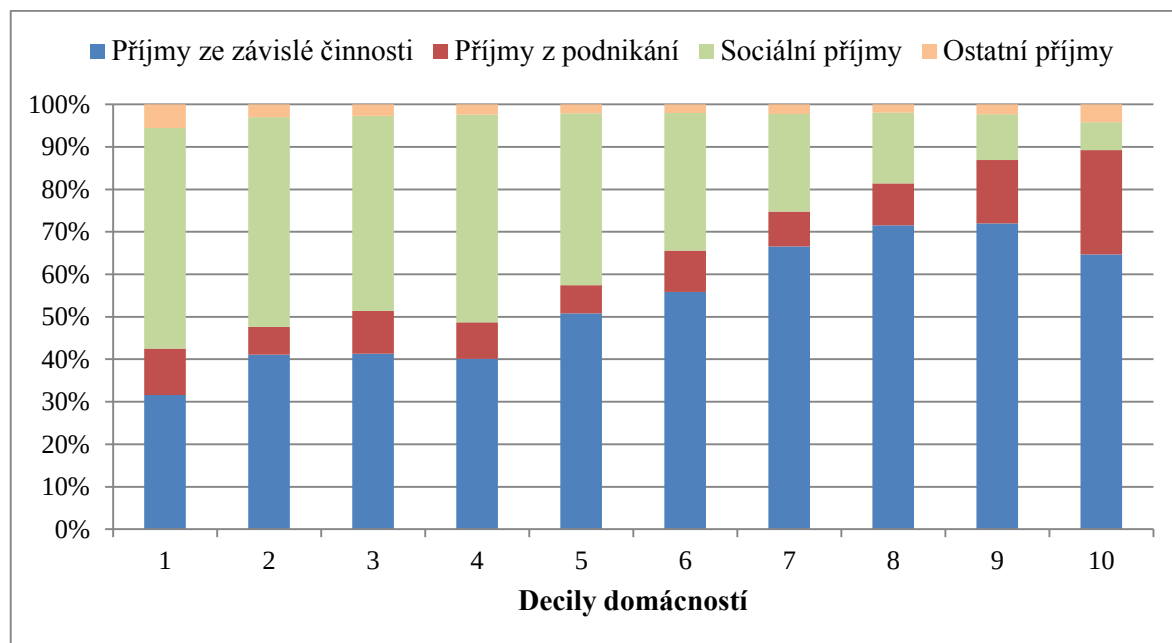
Prvním analyzovaným druhem příjmu jsou hrubé peněžní příjmy, které se skládají z těchto částí:

- příjmy ze závislé činnosti, v jejich rámci můžeme ještě rozlišovat příjmy z hlavního zaměstnání,
- příjmy z podnikání,
- sociální příjmy, především tedy důchody a dávky státní sociální podpory,
- ostatní příjmy.

³² Přepočítání spotřebních jednotek v domácnostech zohledňuje jejich velikost, věkové složení, resp. úspory z většího počtu členů. Modifikovaná spotřební jednotka OECD dává dospělým osobám váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,5 a dětem váhu 0,3.

Rozdělení těchto příjmů podle jednotlivých decilů v relativním vyjádření vystihuje následující graf:

Graf 5 – Struktura hrubých peněžních příjmů v jednotlivých příjmových decilech v roce 2013

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2013*; vlastní výpočty

Z tohoto grafu je patrný rozdíl mezi váhou jednotlivých druhů příjmu pro jednotlivé příjmové decily. Zatímco pro první čtyři decily představují zásadní položku sociální příjmy od státu, například pro nejbohatší pětinu obyvatel jsou jen doplňkem celkových příjmů, jejichž hlavní část pochází ze závislé činnosti nebo podnikání. Lze si samozřejmě logicky dovodit, že mezi domácnosti s vysokou závislostí na přímých státních platbách budou patřit zejména důchodci nebo také například matky samoživitelky, což jsou domácnosti, které v podmínkách České republiky budou patřit spíše mezi nízkopříjmové skupiny. U důchodců se navíc samozřejmě projevují také specifika českého důchodového systému, který je ve srovnání s vyspělými zeměmi mimořádně rovnostářský a výrazně přispívá ke snížení celkové nerovnosti příjmů ve společnosti. K tomu se ovšem dostaneme až v dalších podkapitolách.

Určitě bude vhodné zmínit také srovnání vývoje příjmů v časovém horizontu této analýzy. Budeme vycházet z údajů v následující tabulce:

Tabulka 3 – Hrubé peněžní příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok)

Decily	2006	2009	Změna 2006-09 v %	2013	Změna 2009-13 v %	Změna 2006-13 v %
1	73 670	89 813	21,9%	95 864	6,7%	30,1%
2	102 799	127 569	24,1%	138 795	8,8%	35,0%
3	118 160	146 778	24,2%	160 022	9,0%	35,4%
4	133 152	165 507	24,3%	177 331	7,1%	33,2%
5	148 327	185 719	25,2%	198 857	7,1%	34,1%
6	170 036	213 004	25,3%	222 711	4,6%	31,0%
7	195 969	245 529	25,3%	255 984	4,3%	30,6%
8	228 356	281 235	23,2%	297 245	5,7%	30,2%
9	280 091	341 999	22,1%	361 821	5,8%	29,2%
10	476 741	579 409	21,5%	588 507	1,6%	23,4%

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2009, 2013*; vlastní výpočty

Tato tabulka znázorňuje vývoj hrubých příjmů ve vybraných letech – 2006, 2009 a 2013, tzn. v obou krajních letech této analýzy a v roce, který leží přibližně uprostřed, a který je zároveň mezníkem hospodářské krize v České republice. Jsou zde uvedeny absolutní hodnoty těchto příjmů v jednotlivých letech, nicméně důležitější je pohled na relativní změny. Na první pohled je patrný rozdíl v tempu růstu hrubých příjmů před rokem 2009 a po něm. Tento rozdíl jasně vystihuje hloubku ekonomické recese v naší zemi a s ní související stagnaci příjmů obyvatel.

Pro účely této práce je ovšem podstatná jiná interpretace těchto dat, a sice rozdíl v růstu příjmů mezi jednotlivými decily. Mezi lety 2006 – 2009 rostly hrubé příjmy nejvíce mezi 2. a 7. decilem, a to zhruba kolem 24 až 25 procent, zatímco v 1., 9. a 10. decilu kolem 22 procent. Přesto se nedá říci, že se jedná o výrazné rozdíly – všechny příjmové skupiny si polepšili téměř stejně. V takovém případě, logicky, nemůže dojít k dramatickým změnám v celkové příjmové nerovnosti. O poznání odlišná situace nastala ve druhém období, tedy mezi lety 2009 a 2013, kdy je již patrný trend vyššího růstu u nízkopříjmových decilů oproti těm bohatším. Zatím co u 1. až 5. decilu vidíme nárůst hrubých příjmů od 7 do 9

procent, bohatší polovina obyvatel se pohybuje jen mezi 1 a 5 procenty. Zvlášť výrazná je nízká hodnota u nejbohatších 10 procent obyvatel České republiky – pouze 1,6 procenta.

V posledním sloupci, ve kterém je znázorněno tempo růstu hrubých příjmů v celém období 2006 – 2013, je pak jasně patrné, že tyto příjmy rostly více u nízkopříjmových decilů oproti těm bohatším. Tyto údaje již naznačují, že v rámci hrubých příjmů došlo ke snížení příjmové nerovnosti. Pro potvrzení tohoto předpokladu však bude zapotřebí vypočítat Giniho koeficient a zkonstruovat odpovídající Lorenzovu křivku.

V následující tabulce jsou hodnoty Giniho koeficientu pro hrubé příjmy v jednotlivých letech. U těchto tabulek bude vždy platit, že podkladová data (ze souboru Příjmy a životní podmínky domácností) k jednotlivým výpočtům jsou uvedena v příloze, kde je také uveden příklad tabulky pro výpočet Giniho koeficientu (pro hrubé příjmy před zdaněním v roce 2006) – tento způsob jsem zvolil zejména s ohledem na to, že celkový počet těchto tabulek je 24, proto je v přílohách neuvádím všechny.

Tabulka 4 – Hodnota Giniho koeficientů pro hrubé peněžní příjmy v letech 2006 – 2013

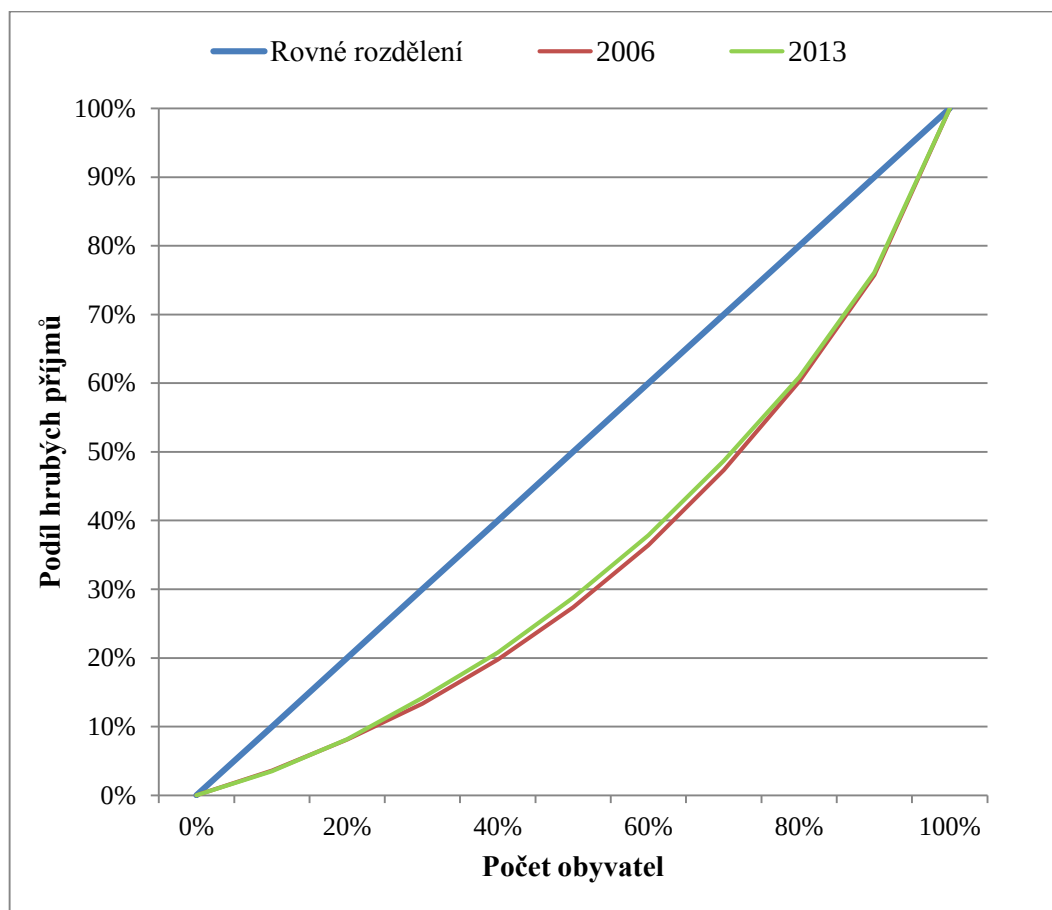
Rok	Giniho koeficient	Změny v Giniho koeficientu	Celková změna mezi roky 2006 a 2013
2006	0,2866	x	
2007	0,2869	0,0003	
2008	0,2808	-0,0061	
2009	0,2799	-0,0009	
2010	0,2765	-0,0034	
2011	0,2790	0,0025	
2012	0,2771	-0,0019	
2013	0,2742	-0,0029	-0,0124

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

Z předchozí tabulky skutečně vyplývá, že došlo ke snížení nerovnosti hrubých příjmů, a to konkrétně o 0,0124 bodu, i když v letech 2007 a 2011 Giniho koeficient meziročně vzrostl.

Nástrojem pro znázornění Giniho koeficientu je, jak bylo zmíněno, Lorenzova křivka, díky které si můžeme předchozí poznatky ukázat graficky. Stejně jako v předchozí části, i tady zmíním, že příklad podkladové tabulky pro hrubé příjmy za rok 2006 lze najít v příloze.

Graf 6 – Lorenzova křivka hrubých příjmů v letech 2006 a 2013

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2013*; vlastní výpočty

Sestrojením Lorenzových křivek v letech 2006 a 2013 do jednoho grafu můžeme na první pohled zhodnotit změnu, ke které v tomto období došlo. Zelená Lorenzova křivka pro rok 2013 je nad křivkou roku 2006, a tudíž i plocha mezi ní a přímkou rovnoměrného rozdělení je menší. Tímto způsobem jsme graficky znázornili pokles příjmové nerovnosti, ke kterému v daném období došlo.

5.3 Vyhodnocení Giniho koeficientu po zdanění

V této podkapitole je možno postupovat při hodnocení příjmové nerovnosti v letech 2006 až 2013 obdobným způsobem jako v předchozí části, kdy se uvažovaly hrubé příjmy domácností.

Zdanění představuje, jak již bylo uvedeno, jeden z důležitých nástrojů státu vzhledem k přerozdělení příjmů obyvatel, a to směrem od majetnějších skupin k těm chudším. Musí tedy platit, že lidé s vyšším příjmem odvedou na dani a zákonném pojištění relativně více vzhledem ke svému příjmu než lidé s nižšími příjmy. Nejpodstatnějším efektem zdanění ve vztahu k této práci je jeho vliv na snižování příjmové nerovnosti ve společnosti. Proto také bude analýza tohoto vlivu, jeho kvantifikace a vývoj v daném období, základním předmětem této podkapitoly.

V šetření Příjmy a životní podmínky domácností a potažmo i v této analýze budeme v rámci zdanění rozlišovat tři druhy položek:

- odvody na zdravotní a sociální pojištění,
- daň z příjmů fyzických osob,
- daňový bonus u daňového zvýhodnění na děti.

Redistribuční efekt zdanění bude pochopitelně vyšší v prostředí progresivního zdanění. Česká republika sice nepatří mezi země s progresivní sazbou daně, přesto se nedá říci, že by daň z příjmů fyzických osob a odvody na sociální zabezpečení (které budeme pro zjednodušení považovat za daň) nebyly progresivní. Někdy můžeme slyšet i názory, že v naší zemi funguje rovná daň, ale ve skutečnosti tomu tak není. Zejména u daně z příjmu fyzických osob existuje v našem daňovém systému řada nástrojů, díky kterým vzniká u této daně určitá progresivita. V první řadě se jedná o instrument daňových slev, zejména základní slevy na poplatníka, uplatňované v absolutní výši. Díky tomu je široká skupina nízkopříjmových osob od této daně – do určité úrovně příjmu – prakticky osvobozena. Dalším důležitým prvkem je možnost využití daňového bonusu na vyživované děti, tedy určitý druh negativní daně, svým způsobem specifický v rámci vyspělého světa.

Tento daňový bonus nebyl zmíněn náhodou, neboť vstupuje i do naší analýzy jako jedna z položek v šetření Příjmy a životní podmínky domácností. Nejdříve si uvedeme způsob, jakým se z hrubých příjmů před zdaněním vypočítají příjmy čisté. Tento výpočet má dvě části:

$$1) \quad \boxed{\check{CPP} = HP - SZ - (DPFO - DB)}$$

kde

- ČPP jsou čisté peněžní příjmy
- SZ jsou odvody na zdravotní a sociální pojištění

- DPFO je daň z příjmu fyzických osob
- DB je daňový bonus u daňového zvýhodnění na děti

2) $\boxed{\check{C}P = \check{C}PP + NP}$

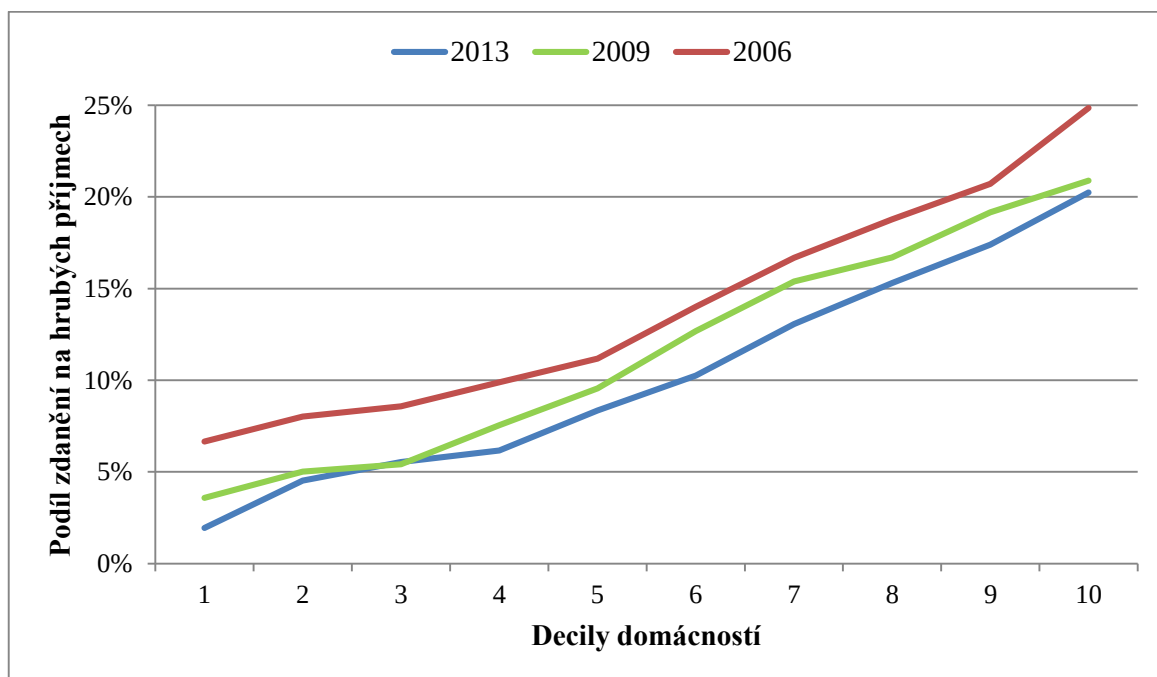
kde

- ČP jsou celkové čisté příjmy
- NP jsou naturální příjmy

V prvním vzorci fázi musíme od hrubých peněžních příjmů odečíst daňové položky a z výsledných čistých peněžních příjmů pak celkové čisté příjmy dostaneme přičtením naturálních příjmů (ve druhém vzorci).

Z prvního vzorečku vyplývá, že velikost zdanění v této analýze představuje součet sociálního pojištění a zaplacené daně, od které se následně odečte daňový bonus na vyživované děti. Poměr skutečně zaplacené daně (tzn. po odečtení daňového bonusu) a pojistného vzhledem k celkovým hrubým příjmům v rámci jednotlivých decilů můžeme v podstatě označit jako efektivní zdanění domácností.

Graf 7 – Podíl zaplacené daně a pojistného na hrubých příjmech v rámci decilů v letech 2006, 2009 a 2013

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2009, 2013*; vlastní výpočty

Předchozí graf tedy znázorňuje, jakou relativní část ze svých hrubých příjmů zaplatí domácnosti v jednotlivých decilech na dani z příjmu fyzických osob a zákonném pojistném (a po odečtení daňového zvýhodnění na dítě). Z grafu na první pohled vyplývá jeden podstatný trend, a sice že mezi lety 2006 až 2013 postupně došlo k poměrně výraznému snížení daňového zatížení domácností. Je také vidět, že k tomu došlo u všech příjmových skupin. Vzestupný směr křivky zase jasně dokazuje progresivitu těchto daní – nejnižší příjmový decil odvedl v roce 2013 průměrně pouze dvě procenta ze svých hrubých příjmů, zatímco nejbohatších 10 procent občanů rovný desetinásobek. Je patrné, že zdanění plní svou redistribuční funkci a přispívá ke snížení celkové nerovnosti v příjmech obyvatel.

Některé prvky, které zapříčiňují progresivitu osobní důchodové daně v České republice, jsem již uvedl. Jsou to zejména slevy na dani, vyplácené v absolutní výši, které mají mnohem větší pozitivní dopad na nízkopříjmové skupiny. Dalším faktorem, který si snadno dovedíme z předchozí podkapitoly, je podíl sociálních příjmů na celkových hrubých příjmech. Jak známo, z těchto sociálních transferů se neodvádí daň ani pojistné. Proto pokud u prvních pěti decilů dosahuje podíl tohoto typu příjmů kolem 50 procent a naopak u nejbohatších jen okolo 10 procent, je zřejmé, že u chudších obyvatel podléhá zdanění mnohem menší část příjmů. Míra celkového zdanění tudíž bude nižší. Posledním progresivním prvkem, který již byl také zmíněn, je daňový bonus na vyživované dítě. Ten existuje v českém daňovém systému krátkou dobu, přesto jeho význam zejména u nízkopříjmových skupin v době ekonomické krize u nás vzrostl, jak uvádí následující tabulka:

Tabulka 5 – Velikost daňového bonusu na vyživované dítě v 1. – 4. decilu v letech 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok)

Decily	2009	2013	Změna 2009-13 v Kč
1	1105	2048	943
2	900	1855	956
3	859	1371	512
4	648	711	63

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2009, 2013*; vlastní výpočty

V předchozích odstavcích jsme se věnovali velikosti daně z příjmu fyzických osob a sociálního pojištění a jejich podílu na hrubých příjmech. Teď se zaměříme na výpočet čistých příjmů a srovnání jejich hodnot ve vztahu k příjmové nerovnosti.

Nejdříve budeme postupovat podobně jako v případě hrubých příjmů, tzn., že si ukážeme hodnoty čistých příjmů ve vybraných letech a jejich relativní změnu. Tyto údaje můžeme následně srovnat s předchozí podkapitolou. Právě s ohledem na srovnatelnost byly opět vybrány roky 2006, 2009 a 2013.

Tabulka 6 – Celkové čisté příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok)

Decily	2006	2009	Změna 2006-09 v %	2013	Změna 2009-13 v %	Změna 2006-13 v %
1	69 684	88 478	27,0%	97 171	9,8%	39,4%
2	95 428	123 930	29,9%	136 354	10,0%	42,9%
3	109 048	142 365	30,6%	155 504	9,2%	42,6%
4	121 085	156 517	29,3%	171 203	9,4%	41,4%
5	132 837	172 429	29,8%	187 635	8,8%	41,3%
6	147 399	191 081	29,6%	206 119	7,9%	39,8%
7	164 614	213 484	29,7%	230 921	8,2%	40,3%
8	186 813	241 001	29,0%	261 539	8,5%	40,0%
9	223 808	283 781	26,8%	310 875	9,5%	38,9%
10	360 468	466 532	29,4%	486 842	4,4%	35,1%

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2009, 2013*; vlastní výpočty

V této tabulce je opět znázorněn vývoj příjmů ve vybraných letech 2006, 2009 a 2013 – tentokrát se tedy jedná o celkové čisté příjmy. Mezi lety 2006 a 2009, tzn. před nástupem krize rostly tyto čisté příjmy prakticky rovnoměrně ve všech příjmových skupinách, s výjimkou tří decilů se tempo růstu pohybovalo kolem 29 až 30 procent. K mírné diferenciaci došlo až ve druhém období, kdy u nízkopříjmových skupin rostly čisté příjmy o něco rychleji. Nicméně ani tady nelze tyto rozdíly označit za významné. Stejně jako u hrubých příjmů, také zde stojí za povšimnutí nízký růst příjmů u nejbohatšího decilu.

Celkový nárůst v období let 2006 až 2013 vykazuje, stejně jako v předchozí podkapitole, tendence vyššího tempa růstu příjmů u chudších obyvatel, nicméně na první pohled tento rozdíl není příliš velký. Dá se proto předpokládat, že se příjmová nerovnost sice snížila, ale zároveň její pokles nebude tak výrazný jako u hrubých příjmů. Výpočet Giniho koeficientu v jednotlivých letech si ukážeme v následující tabulce:

Tabulka 7 – Hodnota Giniho koeficientů pro celkové čisté příjmy v letech 2006 – 2013

Rok	Giniho koeficient	Změny v Giniho koeficientu	Celková změna mezi roky 2006 a 2013
2006	0,2468	x	
2007	0,2459	-0,0009	
2008	0,2400	-0,0059	
2009	0,2433	0,0033	
2010	0,2415	-0,0018	
2011	0,2459	0,0035	
2012	0,2427	-0,0032	
2013	0,2399	-0,0028	-0,0069

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

Ukazatel příjmové nerovnosti u čistých celkových příjmů klesl ve sledovaném období o 0,0069 bodu, což skutečně představuje nižší pokles oproti hrubým příjmům. K meziročnímu nárůstu došlo opět ve dvou letech, tentokrát 2009 a 2011. Je třeba ještě dodat, že tento ukazatel Giniho koeficientu pro čisté příjmy je základním údajem také pro mezinárodní srovnání, ve kterém, jak již bylo zmíněno, patří České republice jedno z předních míst („rovnějšími“ zeměmi jsou dlouhodobě jen severské státy).

Hlavním ukazatelem, který v této podkapitole sledujeme, je redistribuční efekt zdanění na zmírnění příjmové nerovnosti ve společnosti. Jeho velikost získáme srovnáním hodnot Giniho koeficientů pro hrubé a čisté příjmy v jednotlivých letech:

Tabulka 8 – Vliv zdanění na příjmovou nerovnost v letech 2006 – 2013

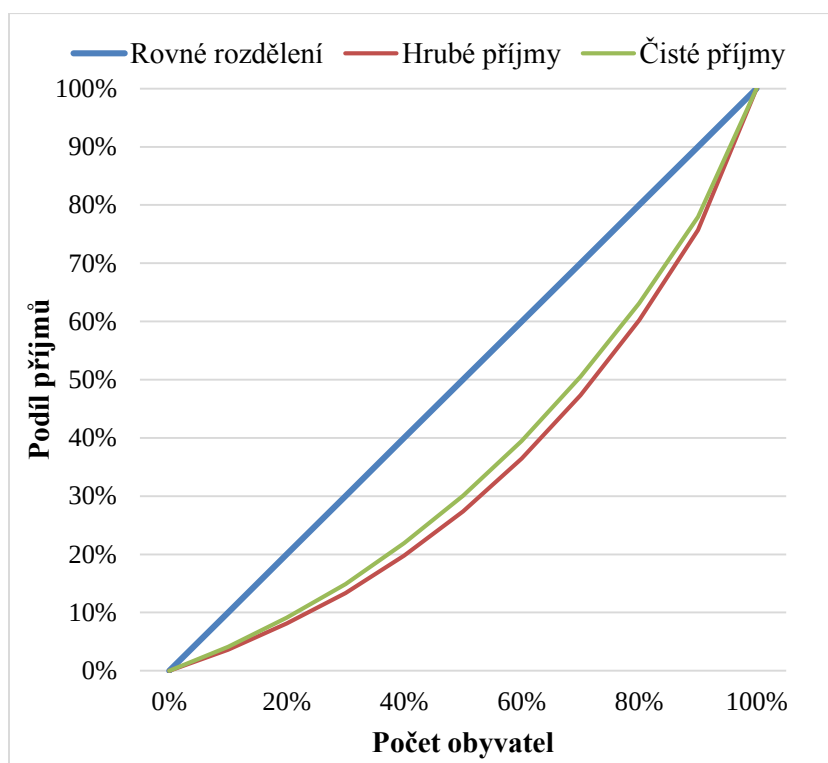
Rok	Giniho koeficient hrubých příjmů	Giniho koeficient čistých příjmů	Vliv zdanění
2006	0,2866	0,2468	-0,0398
2007	0,2869	0,2459	-0,0410
2008	0,2808	0,2400	-0,0408
2009	0,2799	0,2433	-0,0366
2010	0,2765	0,2415	-0,0350
2011	0,2790	0,2459	-0,0331
2012	0,2771	0,2427	-0,0344
2013	0,2742	0,2399	-0,0343

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

V této tabulce je dobře patrný vývoj redistribučního efektu zdanění na příjmovou nerovnost v jednotlivých letech. I když se opět nedá hovořit o dramatických rozdílech, určitou tendencí, kterou můžeme pozorovat, je postupné snižování tohoto vlivu na rovnoměrné rozdělení příjmů. Zatímco v letech 2006 až 2008 docházelo díky zdanění ke snížení nerovnosti přibližně o 0,04 bodu, v následujících letech, kdy se v České republice naplno projevil hospodářský útlum, klesly tyto hodnoty pod úroveň 0,035 bodu. Přesto je potřeba tyto data interpretovat tak, že sice vliv zdanění na zmírnění příjmové nerovnosti postupně klesá, ale především klesá samotná příjmová nerovnost.

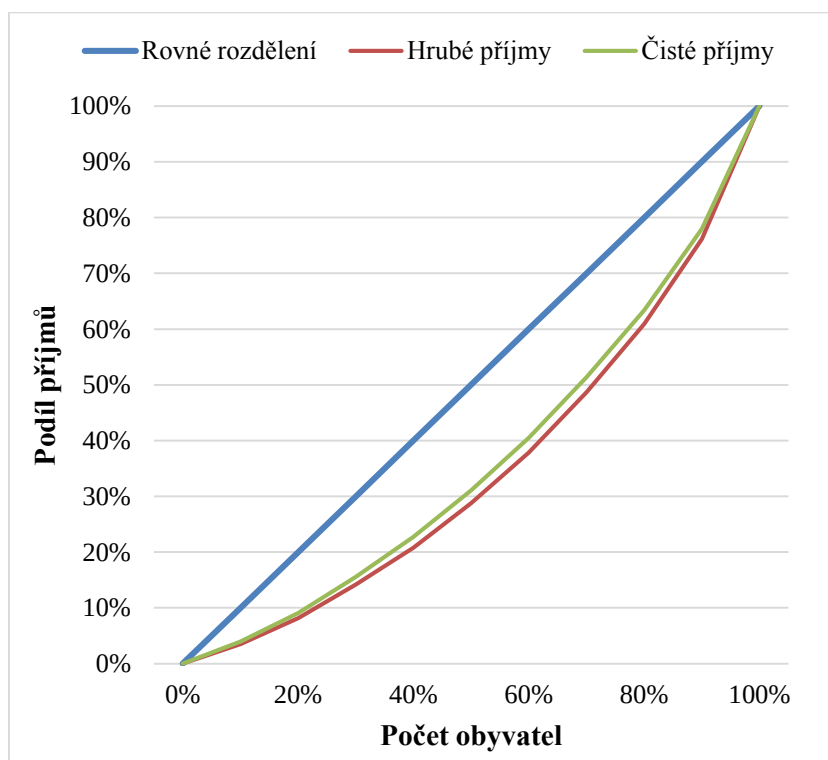
Na závěr této podkapitoly si zkonstruujeme Lorenzovu křivku celkových čistých příjmů. Ovšem na rozdíl od předchozí části nebudeme porovnávat jen časové hledisko, ale především rozdíl mezi Lorenzovými křivkami hrubých a čistých příjmů. Sestrojíme proto dva různé grafy, jeden za rok 2006 a druhý 2013, s křivkami rozdělení těchto dvou typů příjmů:

Graf 8 – Lorenzova křivka hrubých a čistých příjmů (po zdanění) v roce 2006

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006*; vlastní výpočty

Graf 9 – Lorenzova křivka hrubých a čistých příjmů (po zdanění) v roce 2013

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2013*; vlastní výpočty

Tyto dva grafy, které porovnávají příjmovou nerovnost hrubých a čistých příjmů v letech 2006 a 2013, udávají, jakou měrou přispívá zdanění ke snížení této nerovnosti. Je zřejmé, že redistribuční efekt daní zmenšuje plochu mezi rovnoměrným a skutečným rozložením příjmů. Můžeme říci, že obě dvojice Lorenzových křivek jsou si velice podobné, přesto je i pouhým okem vidět, že plocha mezi křivkami hrubých a čistých příjmů se v tomto období let 2006 až 2013 snížila. To odpovídá výše uvedené tezi, že ve sledované době, zejména s nástupem hospodářské recese, došlo k mírnému snížení redistribučního efektu daní, odváděných domácnostmi do veřejných rozpočtů.

5.4 Vyhodnocení Giniho koeficientu bez sociálních příjmů

V této podkapitole se budu věnovat druhé hlavní složce státní redistribuční politiky – sociálním transferům. Hlavním účelem těchto přímých plateb je pomoci lidem, kteří se z nějakého důvodu dostali do více či méně tíživé životní situace, kterou jim stát touto pomocí pomáhá překonat. Je logické, že větší prospěch z těchto transferů budou mít nízkopříjmové skupiny obyvatel, a tudíž se dá předpokládat značný vliv na snížení nerovnosti v příjmech jednotlivých skupin.

V případě šetření Příjmy a životní podmínky domácností jsou v rámci sociálních příjmů výslovně uvedeny a v rámci jednotlivých decilů kvantifikovány dvě její hlavní (ovšem nikoliv jediné) části. Jedná se o:

- důchody,
- dávky státní sociální podpory.

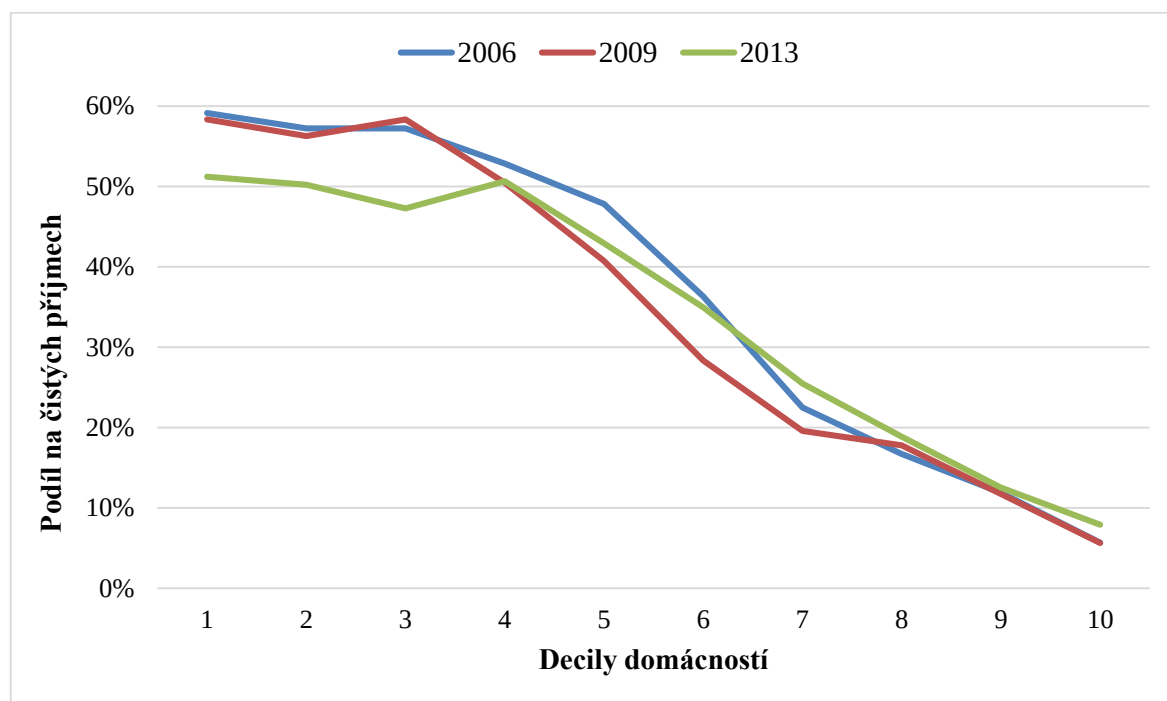
Základ sociálních transferů v České republice skutečně tvoří platby důchodového pojištění, zejména starobních důchodů, ale i invalidních, vdoveckých, sirotčích, aj. Již jsem zmiňoval v úvodu této kapitoly, že český důchodový systém je velmi specifický a jeho problémy se skloňují velice často. Nicméně jedna z jeho charakteristik je vzhledem k celé společnosti velmi důležitá, a sice fakt, že je mimořádně rovnostářský. To je důležité i pro tuto analýzu, protože velice významně ovlivňuje celkovou příjmovou nerovnost.

Druhou část představují dávky státní sociální podpory. Sem patří například životní a existenční minimum, příspěvek na bydlení, porodné nebo rodičovský příspěvek. Tyto transfery se vždy vyplácejí lidem v konkrétní situaci, kterou stát vyhodnotil, jako hodnou podpory. Kromě těchto dvou složek existují i jiné sociální příjmy domácností, které ovšem

nejsou v základní tabulce tohoto šetření explicitně uvedeny, a proto se jimi nebudeme podrobněji zabývat.

Stejně jako u daní bude vhodné si nejprve ukázat, jakou relativní část tyto sociální příjmy představují. Tentokrát budou poměřovací základnou celkové čisté příjmy ve vybraných letech:

Graf 10 – Podíl sociálních příjmů na celkových čistých příjmech v letech 2006, 2009 a 2013

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2009, 2013*; vlastní výpočty

Uvedený graf znázorňuje změny v podílu sociálních příjmů domácností na celkových čistých příjmech. Ve vybraných letech, která jsem použil již v předchozích podkapitolách, došlo u tohoto ukazatele k nikoliv nevýznamným změnám, které naznačují mimo jiné i změnu státní sociální politiky v tomto období.

V roce 2006 představovaly sociální transfery velmi významný zdroj příjmů, a to zejména u nízkopříjmových skupin obyvatel. Můžeme si všimnout, že u prvních třech decilů dosahoval podíl transferů téměř 60 procent čistých příjmů, a ještě v 6. decilu se tento poměr pohyboval kolem 40 procent. Pokud si představíme také politicko-ekonomický kontext tohoto období, zjistíme, že v té době u nás vrcholila ekonomická konjunktura, která ve spojení s levicovými vládami vedla k určité expanzi sociální politiky.

V roce 2009, tedy v době pravicové vlády a nastupující krize, je již patrný mírný pokles relativního podílu sociálních příjmů, a to zejména mezi 4. a 7. decilem. Je zajímavé, že u ostatních decilů, tedy nejchudší a naopak nejbohatších 30 procent obyvatel zůstal tento poměr prakticky nezměněn.

V posledním období, tzn. mezi lety 2009 a 2013, pak došlo k dalším změnám, které se v tomto případě dotkly nejvíce prvních tří decilů. U nich je vidět znatelný propad k hodnotám kolem nebo pod 50 procent čistých příjmů. Mezi 5. a 7. decilem došlo naopak k nárůstu podílu transferů, a konečně i nejbohatší tři decily obyvatel si mírně polepšily, byť jen v řádu jednotek procentních bodů. Asi nebude překvapením, když si tyto změny do roku 2013 dáme do souvislosti s úspornými opatřeními vlády, zejména po roce 2010. Jen připomeňme, že tato opatření byla součástí fiskální restrikce, způsobené kromě výpadku příjmů státního rozpočtu také snahou snížit tempo zadlužení.

Pochopitelně nebudu hodnotit smysl a účinnost této politiky, nicméně vzhledem k mé analýze vyvstávají opět některé otázky, které se budu snažit dále rozebrat při měření vlivu sociální redistribuce na příjmovou nerovnost. Důležitým ukazatelem bude srovnání vývoje absolutní hodnoty sociálních transferů vzhledem k celkovým čistým příjmům:

Tabulka 9 – Sociální příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok) ve vztahu k vývoji celkových čistých příjmů ve stejném období

Decily	2006	2009	Změna SP 2006- 09 v %	2013	Změna SP 2009- 13 v %	Změna SP 2006- 13 v %	Změna ČP 2006- 13 v %
1	41 219	51 604	25,2%	49 750	-3,6%	20,7%	42,9%
2	54 594	69 740	27,7%	68 483	-1,8%	25,4%	42,9%
3	62 384	83 039	33,1%	73 468	-11,5%	17,8%	42,6%
4	63 994	78 936	23,3%	86 689	9,8%	35,5%	41,4%
5	63 531	70 247	10,6%	80 534	14,6%	26,8%	41,3%
6	53 532	54 179	1,2%	72 043	33,0%	34,6%	39,8%
7	37 021	41 822	13,0%	58 874	40,8%	59,0%	40,3%
8	31 219	42 889	37,4%	49 398	15,2%	58,2%	40,0%
9	26 662	33 319	25,0%	38 995	17,0%	46,3%	38,9%
10	20 557	26 403	28,4%	38 483	45,7%	87,2%	35,1%

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006, 2009, 2013*; vlastní výpočty

Uvedená tabulka částečně navazuje na předchozí graf, kdy je zřejmé, že mezi lety 2006 a 2009 rostly sociální transfery nejméně v 5. až 7. decilu, zatímco v krajních decilech bylo tempo růstu téměř shodné. Ve druhém období, tj. v letech 2009 až 2013, už došlo k výrazné diferenciaci, přičemž v prvních třech decilech dokonce transfery v absolutní hodnotě poklesly. Naopak k vysokému nárůstu došlo v 7., a zejména pak v 10. decilu, kde tento růst činil 45 procent. V celém období je pak patrné mnohem vyšší zvýšení sociálních příjmů u vysokopříjmových skupin. K jednoznačně nejvyššímu růstu došlo opět u nejbohatších 10 % obyvatel, a to o celých 87 procent oproti roku 2006.

Důležité srovnání pak tato tabulka přináší v posledních dvou sloupcích, kde jsou vedle sebe postaveny tempa růstu sociálních příjmů a celkových čistých příjmů. Můžeme vidět, že zde stojí velice podobné hodnoty růstu celkových příjmů oproti značně rozdílným hodnotám relativního zvýšení transferů ve stejném období. Tyto ukazatele tak mohou naznačovat, jaký vliv bude mít sociální redistribuce na příjmovou nerovnost, a to i s ohledem na rozdílnou váhu transferů v rámci celkových příjmů u jednotlivých decilů. Vzhledem k vyšším hodnotám růstu transferů u bohatších skupin obyvatel oproti nízkopříjmovým bude zřejmě v celém období docházet k mírnému poklesu vlivu sociálních příjmů na snížení celkové nerovnosti.

Toto tvrzení si ověříme, stejně jako v předešlých částech, výpočtem Giniho koeficientu. V tomto případě musíme nejdříve vypočítat nerovnost čistých příjmů před vyplacením sociálních transferů:

Tabulka 10 – Hodnota Giniho koeficientů pro čisté příjmy bez sociálních transferů v letech 2006 – 2013

Rok	Giniho koeficient	Změny v Giniho koeficientu	Celková změna mezi roky 2006 a 2013
2007	0,3941	x	
2007	0,3897	-0,0044	
2008	0,3813	-0,0084	
2009	0,3788	-0,0025	
2010	0,3709	-0,0079	
2011	0,3710	0,0001	
2012	0,3682	-0,0028	
2013	0,3614	-0,0068	-0,0327

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

V této tabulce jsou vidět hodnoty Giniho koeficientu v jednotlivých letech pro čisté příjmy očištěné o sociální transfery. Je na první pohled patrné, že hodnoty nerovnosti u těchto příjmů jsou nejvyšší ze všech zkoumaných druhů příjmů. To svědčí především o tom, že sociální transfery hrají při snižování příjmové nerovnosti velmi důležitou roli. Na druhou stranu nerovnost těchto příjmů klesala velmi výrazně – v celém období o 0,0327 bodu. Jedná se o největší pokles ze všech tří srovnávacích tabulek, které jsme mohli vidět – u hrubých ani u čistých příjmů k takovému poklesu nerovnosti v časovém období této analýzy nedošlo.

Jedním z důvodů může být již zmíněný předpokládaný mírný pokles vlivu sociální redistribuce na snížení příjmové nerovnosti ve sledovaném období. Také v tomto případě je potřeba dané tvrzení kvantifikovat, a to srovnáním Giniho koeficientu před přijetím sociálních transferů a po něm:

Tabulka 11 – Vliv sociálních transferů na příjmovou nerovnost v letech 2006 – 2013

Rok	Giniho koeficient čistých příjmů bez sociálních transferů	Giniho koeficient čistých příjmů	Vliv transferů
2006	0,3941	0,2468	-0,1473
2007	0,3897	0,2459	-0,1438
2008	0,3813	0,2400	-0,1413
2009	0,3788	0,2433	-0,1355
2010	0,3709	0,2415	-0,1294
2011	0,3710	0,2459	-0,1251
2012	0,3682	0,2427	-0,1255
2013	0,3614	0,2399	-0,1215

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

Tato tabulka, zkoumající vliv sociálních příjmů na příjmovou nerovnost, potvrzuje výše uvedenou tezi o tom, že transfery v letech 2006 až 2013 plnily redistribuční funkci ve stále menší míře.

5.5 Shrnutí analýzy příjmové nerovnosti v České republice během krize

Na závěr této páté kapitoly je možno shrnout základní zjištění, k nimž jsem dospěl v rámci vlastní analýzy o příjmové nerovnosti v České republice v letech 2006 – 2013. Předmětem této analýzy byl výpočet příjmové nerovnosti pomocí Giniho koeficientu u různých druhů příjmů. Kromě celkového ukazatele nerovnosti pro Českou republiku, k jehož výpočtu se používají celkové čisté příjmy domácností, byly zkoumány také nástroje státní redistribuční politiky, které mají za úkol zajistit rovnoměrnější rozdělení těchto příjmů mezi bohaté a chudé. Z těchto nástrojů se jednalo o vliv zdanění a sociálních transferů.

Pro větší přehlednost si nejprve uvedeme do jedné tabulky výsledné hodnoty Giniho koeficientu u jednotlivých druhů příjmů, včetně celkových změn ve zkoumaném období:

Tabulka 12 – Srovnání hodnot Giniho koeficientu pro jednotlivé druhy příjmů v letech 2006 – 2013

Rok	Giniho koeficient hrubých příjmů	Giniho koeficient celkových čistých příjmů	Giniho koeficient čistých příjmů bez sociálních transferů
2006	0,2866	0,2468	0,3941
2007	0,2869	0,2459	0,3897
2008	0,2808	0,2400	0,3813
2009	0,2799	0,2433	0,3788
2010	0,2765	0,2415	0,3709
2011	0,2790	0,2459	0,3710
2012	0,2771	0,2427	0,3682
2013	0,2742	0,2399	0,3614
Celková změna	-0,0124	-0,0069	-0,0327

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006 – 2013*; vlastní výpočty

V první řadě je třeba říci, že celková hodnota příjmové nerovnosti (pro čisté příjmy domácností) v tomto období, i přes menší výkyvy, mírně poklesla – konkrétně o 0,0069 bodu. K poklesu nerovnosti pak došlo také u hrubých příjmů a u příjmů nezahrnujících sociální příjmy, a to ve větší míře, než u celkových čistých příjmů.

Při zkoumání vlivu obou hlavních nástrojů státní redistribuční politiky na příjmovou nerovnost bylo zjištěno, že efekt daňové redistribuce i sociálních transferů na snížení

nerovnosti v jednotlivých letech slábl. Zatímco u v případě zdanění se jednalo spíše o mírný pokles, vliv sociálních příjmů, jako hlavního redistribučního nástroje, se snížil mnohem větší měrou. Tento fakt souvisí primárně s vývojem sociálních příjmů domácností v rámci jednotlivých decilů, kdy tyto příjmy rostly v celém období výrazně méně u nízkopříjmových skupin, přičemž po roce 2009 dokonce poklesly.

Vliv krize jsem ve svých výpočtech často zohlednil rozdělením sledovaného období na dvě části – do roku 2009 a po něm. Jednalo se zejména o pomocné ukazatele vývoje jednotlivých druhů příjmů nebo znázornění podílu daní a transferů na celkových příjmech. Kromě výše zmíněné disproporce ve změně sociálních příjmů domácností byly největší rozdíly ve vývoji před krizí a v jejím průběhu patrné u hrubých příjmů, kde naopak výrazně menšího růstu dosahovaly vysokopříjmové skupiny a především pak nejbohatších 10 procent domácností. Efekt tohoto ukazatele na celkovou nerovnost tak byl na rozdíl od transferů pozitivní. Na druhou stranu v případě Giniho koeficientu nebyly ani u jednoho ze sledovaných příjmů zaznamenány výrazné odchylky v rámci vývoje před nástupem krize a po něm.

6 Vliv krize na příjmovou nerovnost

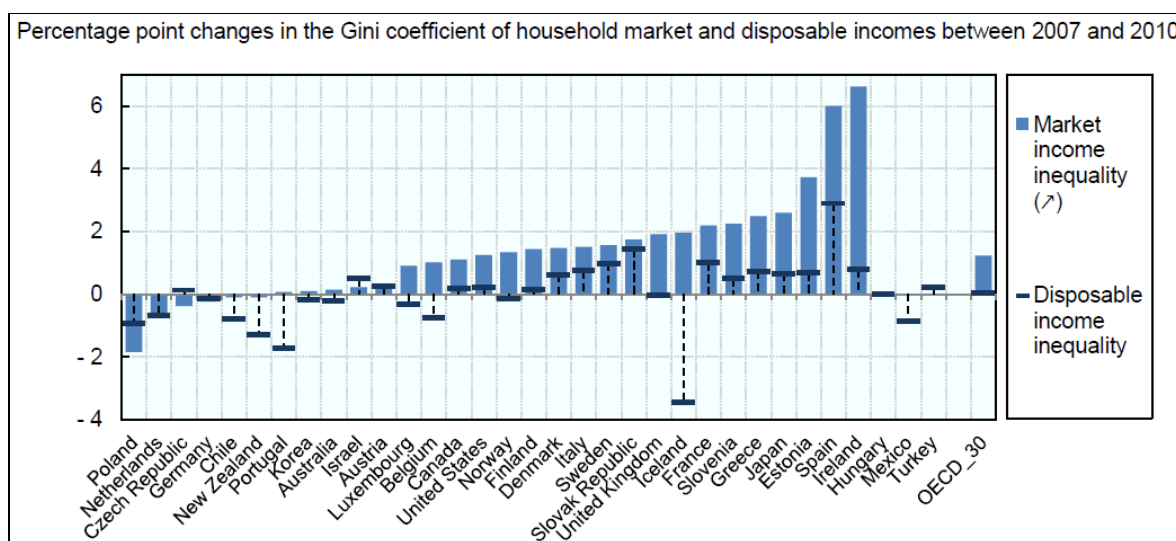
V přechodí kapitole jsem analyzoval velikost příjmové nerovnosti v České republice a její vývoj v období let 2006 – 2013, tedy krátce před a během hospodářské krize. V poslední kapitole se zaměřím na vzájemný vztah krize a nerovnosti v celosvětovém kontextu. Jak jsem již zmínil na několika místech této práce, existují různé pohledy na vzájemnou vazbu krize a příjmové nerovnosti. Dílčím cílem této kapitoly proto bude rozbor a vzájemné srovnání těchto pohledů.

V průběhu hospodářské krize, jejíž počátek se datuje do roku 2008, samozřejmě došlo k propadu příjmů domácností. Jak uvádí zpráva OECD (2013), k významnému poklesu došlo zejména u příjmů z práce a kapitálu – tyto příjmy jsou souhrnně uváděny jako tržní příjmy (market income) a v šetřeních Českého statistického úřadu se dají přibližně srovnat se součtem příjmů ze zaměstnání, z podnikání a ostatních příjmů. Podle této zprávy došlo v letech 2007 – 2010 k výraznému nárůstu nerovnosti u tržních příjmů, a to dokonce více než za předchozích dvanáct let (tedy zhruba od poloviny 90. let). Na druhou stranu, tento vliv byl v zemích OECD z velké části zmírněn státními redistribučními efekty, tedy sociálními transfery a také zdaněním, jehož progresivita zejména u osobní důchodové daně je ve většině ostatních států mnohem vyšší než v České republice – proto i vliv zdanění na snížení nerovnosti je větší než u nás.³³

Následující graf ukazuje, o kolik procentních bodů se zvýšila nerovnost u samotných tržních příjmů, nezahrnujících vliv redistribuce, ve srovnání s čistými příjmy (disposable income):

³³ Zdroj: OECD. *Crisis squeezes income and puts pressure on inequality and poverty* [online]. 2013 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2013-Inequality-and-Poverty-8p.pdf>

Graf 11 – Změna Giniho koeficientu u tržních a čistých příjmů mezi lety 2007 a 2010

Zdroj: OECD. *Crisis squeezes income and puts pressure on inequality and poverty* [online]. 2013 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2013-Inequality-and-Poverty-8p.pdf>, s. 2

Z tohoto grafu je patrný rozdíl mezi změnou nerovnosti u tržních a čistých (disponibilních) příjmů domácností v letech 2007 až 2010. Zatímco nerovnoměrnost rozdělení tržních příjmů celkově rostla (u mnoha států velmi výrazně), u čistých příjmů je znatelný vliv redistribučních efektů. V rámci všech zemí OECD proto můžeme vidět (v posledním sloupci), že nerovnost příjmů bez zohlednění redistribuce celkově vzrostla, ale u čistých příjmu se prakticky nezměnila.

Zároveň musíme zmínit rozdílnost těchto ukazatelů pro jednotlivé země. Vidíme zde řadu států, kde se nerovnost znatelně zvýšila, v kontrastu se zeměmi, u kterých došlo ke stagnaci nebo dokonce poklesu tohoto ukazatele – sem můžeme zařadit i Českou republiku. Z toho mimo jiné vyplývá, že není jednoduché generalizovat určitý závěr, platný pro všechny státy. Každý z nich má odlišné vlastnosti, včetně struktury příjmů, velikosti zdanění nebo sociální politiky. Kromě toho byl také specifický způsob, jakým krize danou zemi postihla, resp. jak se odrazila v dopadu na jednotlivé příjmové skupiny obyvatel.

Zajímavý pohled na vztah krize a příjmové nerovnosti nabízí Atkinson a Morelli (2011), kteří ve své práci zkoumali dva případy předchozích krizí – krize ve skandinávských zemích v 90. letech a asijské finanční krize v roce 1997. Hlavním závěrem jejich analýzy je zjištění, že nelze určit rostoucí příjmovou nerovnost jako hlavního (a systematického) viníka vzniku krizí. Je sice pravda, že řadě krizí předcházela stoupající nerovnost příjmů,

ale vzájemnou kauzalitu lze jen těžko doložit. Jedním ze zajímavých příkladů, který se týká vývoje nerovnosti před a v průběhu krize, je to, co Atkinson a Morelli nazývají „classic A-shaped pattern“ – tedy něco jako klasické schéma ve tvaru obráceného písmene V. Jde o situaci, ke které v historii často docházelo v souvislosti s finanční krizí, které obvykle předchází bublina na akciovém trhu. V době takové bubliny rostou příjmy nejbohatších obyvatel nepoměrně více než u ostatních skupin. Po nástupu krize a splasknutí bubliny, jsou to ovšem stejní lidé, kteří o tyto příjmy přijdou, což znamená, že nárůst příjmové nerovnosti je vystřídán jejím následným poklesem – v řadě případů na stejnou úroveň. Důležitým závěrem této práce je tvrzení, že každá krize je specifická a neexistují empirická data, která by potvrdila rostoucí nerovnost jako příčinu vzniku krize.³⁴

Značný rozruch vzbudila v letošním roce kniha francouzského ekonoma Thomase Pikettyho „Kapitál v 21. století“ (Capital In The Twenty-First Century). Jak uvádí Daniel (2014), v ní naopak tento autor propaguje tezi, že rostoucí příjmová nerovnost v posledních desítkách let vedla a bez příslušných opatření v budoucnu dále povede ke vzniku krizí.³⁵ Jako příklad uvádí krizi z roku 2008 v USA, kde: „jedním z důsledků rostoucí majetkové nerovnosti je virtuální stagnace kupní síly nižší a střední třídy. Ve Spojených státech to pak nevyhnutelně vedlo k tomu, že se domácnosti uskrovněly a přestaly nakupovat. Zároveň ovšem rostla jejich zadluženost“³⁶ Tento názor pak podporuje celou řadou statistických analýz, ve kterých se zaměřuje na růst příjmové nerovnosti v posledních desetiletích nebo nárůst bohatství nejvyšších příjmových skupin, zejména ve Francii či USA. Řešením tohoto nepříznivého trendu může být podle Pikettyho například zavedení globální progresivní daně, na jehož zavedení by měly v první řadě spolupracovat Spojené státy a Evropská unie.³⁷

³⁴ ATKINSON, A.B., MORELLI, S. *Economic crises and Inequality*. Human development reports research paper 2011/06. 74 s. [online]. 2011 [cit. 2014-08-03]. Dostupné z: http://hdrstats.undp.org/sites/default/files/hdrp_2011_06.pdf

³⁵ DANIEL, P. *Odstraňte majetkové nerovnosti, krize pak možná nebudou, radí expert*. Patria Online [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2617998/odstrante-majetkove-nerovnosti-krize-pak-mozna-nebudou-radi-expert.html>

³⁶ DANIEL, P. *Odstraňte majetkové nerovnosti, krize pak možná nebudou, radí expert*. Patria Online [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2617998/odstrante-majetkove-nerovnosti-krize-pak-mozna-nebudou-radi-expert.html>

³⁷ PIKETTY, T. *Save capitalism from capitalists by taxing wealth*. Financial Times [online]. 2014 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z: <http://www.ft.com/cms/s/0/decdd76e-b50e-11e3-a746-00144feabdc0.html#axzz39udtcVpi>

Výše zmíněná Pikettyho kniha se dočkala celé řady pozitivních ohlasů, nutno říci, že především z řad politické levice, přesto zejména u odborné ekonomické veřejnosti se jí dostalo značné kritiky. V jejím čele je pak tvrzení o nepřesnosti, respektive úmyslném zkreslování, statistických dat, ze kterých Piketty vychází. Celá řada významných ekonomů, ale například také list Financial Times, zpochybnilo vypovídací hodnotu některých dat, resp. závěry, ke kterým Piketty dospěl na základě těchto údajů. Největším problémem, který je v této souvislosti zmiňován, je nezohlednění státní redistribuce, tzn. zdanění a sociálních transferů na příjmovou nerovnost.³⁸

Recenzí Pikettyho publikace se zabýval také Milanovič (2014) ze Světové banky, jeden z předních odborníků na příjmovou nerovnost. Jeho hodnocení této publikace není do takové míry zaměřeno na kvalitu dat, ale všímá si jejích dalších vlastností. Podle Milanoviče jde celkově o velice čtivou knihu, kterou si i přes její rozsah (950 stran) může přečíst také někdo jiný, než odborník na ekonomii. Všímá si mimo jiné, že v celé publikaci není jediný odkaz na Giniho koeficient, který se jinak považuje za nejpoužívanější ukazatel příjmové nerovnosti. Místo toho Piketty preferuje sledování příjmového rozdělení na čtyři základní skupiny: spodních 50 procent, dalších 40 a nejbohatších 10 procent – v jejich rámci pak ještě horní jedno procento obyvatel. Milanovič zmiňuje také Pikettyho myšlenku, kterou jsem již uvedl výše, na vyšší globální zdanění. Piketty se mimo jiné zaměřuje na kritiku současného systému, který podle něj zvýhodňuje úzkou skupinu obyvatel, jíž stačí zdědit bohatství, nashromážděné předchozími generacemi, a tito lidé pak nemusí pracovat kvůli tomu, aby si zajistili obživu.³⁹

Tato kapitola potvrzuje, že názory na vzájemný vztah krize a příjmové nerovnosti se liší. Jedna část těchto názorů je jednoznačně přesvědčena o vlivu rostoucí nerovnosti ve společnosti na vznik krize. Poukazuje zejména na koncentraci příjmů a bohatství v rukou malé skupiny obyvatel, v protikladu ke stagnaci nebo poklesu příjmů střední třídy, resp. nízkopříjmových skupin. Proti tomu existují studie, které sice nezpochybňují určitý nárůst příjmové nerovnosti, ale nepovažují je za prvotní příčinu vzniku krizí. Zmiňují zejména určitou „přirozenost“ růstu nerovnosti v době přehřívání ekonomiky, tedy krátce před

³⁸ ČTK. FT: *Pikettyho kniha o růstu nerovnosti je založena na chybách*. Finanční noviny.cz [online]. 2014 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/ft-pikettyho-kniha-o-rustu-nerovnosti-je-zalozena-na-chybach/1082877>

³⁹ MILANOVIČ, B. *The return of "patrimonial capitalism" : review of Thomas Piketty's capital in the 21st century*. Policy Research Working Paper. [online]. 2014 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSCContentServer/IW3P/IB/2014/07/22/000158349_20140722114910/Rendered/PDF/WPS6974.pdf

začátkem krize. Po jejím vypuknutí pak často může dojít k návratu této nerovnosti na původní úroveň.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabýval problematikou vlivu krize na příjmovou nerovnost. Práce byla zaměřena v první části na zpracování základního přehledu teoretických poznatků o tomto tématu, ve druhé části pak na vlastní analýzu příjmové nerovnosti v České republice, a také srovnání názorů na vzájemný vztah krize a nerovnosti v celosvětovém kontextu.

Nerovnoměrná distribuce příjmů obyvatel představuje v dnešní době jeden z nejdiskutovanějších fenoménů nejen v ekonomii, zejména z toho důvodu, že zasahuje do velmi citlivé oblasti sociálního a příjmového rozdělení společnosti. Dá se s mírnou nadsázkou říci, že jde o téma, které bude zaměstnávat odborné publikace, stejně jako politické diskuse, tak dlouho, dokud bude příjmová nerovnost existovat.

Příjmová nerovnost znamená odlišné rozdělení příjmů mezi jednotlivými skupinami obyvatel. V lidské společnosti se vyskytovala prakticky v celé její historii, a proto je považována za do jisté míry přirozenou. Zajistit, aby všichni jednotlivci měli stejný podíl na celkovém bohatství, je v moderní společnosti vyloučeno. Každý člověk navíc disponuje odlišnými unikátními schopnostmi, které ovlivňují jeho vzdělání a pracovní uplatnění. Kromě těchto základních vlastností dále existují i jiné faktory, které mohou mít vliv na velikost současného či budoucího příjmu ve srovnání s ostatními – jde například o faktory rodinné či regionální, popřípadě příslušnost k určité věkové skupině nebo pohlaví.

Vznik současné finanční a hospodářské krize se datuje do roku 2008, nicméně její počáteční projevy bylo možno pozorovat již od počátku tisíciletí. Ve Spojených státech to výrazně souviselo s reakcí na menší krize z přelomu tisíciletí ze strany centrální banky, která výrazně snížila úrokové sazby v ekonomice. Podle celé řady ekonomů tyto nízké úroky vedly v konečném důsledku k nafouknutí bublin na akciovém či realitním trhu a následné krizi. Do Evropy, a potažmo České republiky, se krize přelila ve druhé polovině roku 2008. V případě naší země pak nehovoříme o finanční nebo bankovní krizi, ale čistě o krizi hospodářské.

Příjmovou nerovnost můžeme měřit několika způsoby. Nejznámějšími ukazateli jsou Lorenzova křivka, která graficky znázorňuje funkci kumulativních podílů jednotlivých skupin obyvatel na celkových příjmech. Ukazuje, jak se liší toto skutečné rozdělení příjmů od křivky absolutní rovnosti. Číselné vyjádření plochy mezi těmito křivkami představuje Giniho koeficient, který je nejčastěji využíván také pro mezinárodní srovnání. Výpočet

příjmové nerovnosti pomocí tohoto ukazatele je použit i v praktické části mé diplomové práce. Mezi další způsoby měření nerovnosti patří například míra nerovnosti, Robin Hood index nebo index chudoby.

Určitým trendem, který byl patrný v zemích OECD v posledních dvou desetiletích před krizí, je postupné zvyšování nerovnoměrnosti v rozdělení příjmů. Jako možné příčiny se nejčastěji uvádí globalizace, technologický pokrok a jeho vliv na strukturu odvětví ekonomiky nebo změny státní politiky v sociální oblasti. Je ale také důležité si uvědomit, že k růstu nerovnosti nedochází rovnoměrně ve všech sledovaných státech, v některých případech byl trend v posledních letech dokonce opačný. Česká republika se dlouhodobě řadí mezi země s nejnižším ukazatelem příjmové nerovnosti, přestože i tady došlo po roce 1989 také mírnému růstu. V našem případě se však jednalo spíše o důsledek ekonomické a společenské transformace a v posledních letech její hodnota stagnuje.

V hlavní části diplomové práce jsem se zabýval analýzou vývoje příjmové nerovnosti v České republice v letech 2006 – 2013. Tento časový úsek zahrnuje i období krátce před nástupem krize, aby bylo možno postihnout a identifikovat některé změny, ke kterým v souvislosti s jejím vznikem došlo. Proto jsem některé výpočty koncipoval jako srovnání dvou období – do roku 2009 a po něm.

V této části byly především sledovány tři druhy příjmů – hrubé příjmy, celkové čisté příjmy a sociální transfery. U hrubých příjmů je od roku 2009, kromě výrazného zpomalení tempa růstu, především patrný jeden trend. Zatímco v předchozím období rostly tyto příjmy prakticky rovnoměrně ve všech skupinách domácností, od nástupu krize došlo k většímu růstu u nízkopříjmových skupin oproti bohatším občanům. Obzvláště je to vidět u posledního decilu, jehož hrubé příjmy po roce 2009 rostly jen minimálně. Podobný vývoj byl zaznamenán také u čistých příjmů po zdanění, i když zde ve druhém období došlo k menší diferenciaci v rámci jednotlivých příjmových skupin. Jiná situace byla u sociálních transferů, kde výrazně větší nárůst zaznamenaly bohatší domácnosti na rozdíl od těch chudších, u kterých po roce 2009 dokonce došlo k relativnímu poklesu. U tohoto druhu příjmu je však potřeba zohlednit zcela odlišnou váhu sociálních transferů na celkových příjmech jednotlivých domácností – u nízkopříjmových skupin tento podíl dosahuje až 50 procent.

Na konci každé ze tří částí byl propočítán Giniho koeficient pro daný druh příjmu mezi lety 2006 – 2013. Ve všech případech došlo v tomto období k poklesu nerovnosti.

Dalším důležitým cílem této analýzy bylo vyhodnocení vlivu redistribučních nástrojů státu na snížení příjmové nerovnosti. Na konci každé ze tří částí byl propočítán Giniho koeficient pro daný druh příjmu mezi lety 2006 – 2013. V případě zdanění byly porovnávány hodnoty Giniho koeficientu pro hrubé a čisté příjmy a pro vyhodnocení efektu sociálních transferů pak příjmy před jejich přijetím a po něm (tedy opět čisté příjmy). Tímto způsobem bylo zjištěno, že efekt daňové redistribuce i sociálních transferů na snížení nerovnosti v jednotlivých letech slábl. Zatímco v případě zdanění se jednalo spíše o mírný pokles, vliv sociálních příjmů, jako hlavního redistribučního nástroje, se snížil mnohem větší měrou. Tento fakt, který byl již naznačen v předchozím odstavci, souvisí primárně se změnou státní politiky v sociální oblasti, ke které došlo v posledních letech.

Celkové hodnoty Giniho koeficientu jednotlivých druhů příjmů ve sledovaném období poklesly, přičemž největší změna nastala právě u příjmů nezohledňujících transfery. Naopak nejmenší pokles byl zaznamenán pro celkové čisté příjmy, tedy hlavní kategorii ve sledování příjmové nerovnosti. U všech druhů příjmu docházelo k poklesu více méně rovnoměrně v rámci celého období. Nebylo tedy zjištěno, že by se tento trend změnil s nástupem krize.

Z celkového pohledu tak můžeme zhodnotit vliv krize na příjmovou nerovnost v České republice jako působení dvou protichůdných sil, které se nakonec vzájemně vyrovnaly. Na jedné straně poklesl efekt státní redistribuce na snížení nerovnosti, na straně druhé došlo v důsledku krize k rovnoměrnějšímu rozdělení příjmů, které tuto redistribuci nezohledňují. Když si uvědomíme, že velikost státní redistribuce ovlivňovala v minulých letech hlavně vláda, nezbyde než konstatovat, že ekonomická krize jako taková neměla na příjmovou nerovnost v České republice žádný podstatný negativní vliv.

Celá řada ekonomických autorů a odborných institucí se v poslední době zabývala vlivem krize na nerovnost příjmů ve společnosti. Například OECD ve své studii uvádí, že mezi lety 2007 – 2010 v jejích členských zemích celkově vzrostla nerovnost u tzv. tržních příjmů, tedy příjmů nezahrnujících redistribuci. Na druhou stranu tento růst byl následně eliminován redistribučním efektem, alespoň pokud jde o průměr všech zemí OECD. I tady platí, že vývoj v jednotlivých zemích vykazoval značné rozdíly. Atkinson a Morelli ve své práci zkoumali vztah krize a nerovnosti na příkladu skandinávské krize 90. let a asijské finanční krize z roku 1997. Došli k závěru, že nelze označit rostoucí příjmovou nerovnost v době před krizí za jednoznačnou příčinu jejího vzniku. Uvádějí příklad, kdy před krizí

docházelo často ke kumulaci zisků u bohatších vrstev, a tedy i vyšší nerovnosti, aby pak po nástupu krize stejní lidé o tyto zisky přišli a nerovnost se opět snížila. Zmiňují také nepopiratelný fakt, že každá krize je specifická, a podle toho je třeba k ní přistupovat. Na druhou stranu například Piketty uvádí ve své knize z letošního roku, která vyvolala značný ohlas, že rostoucí nerovnost v příjmech významně souvisí se vznikem krizí, a že bez rázného řešení nerovnosti ze strany státu se podobný vývoj bude opakovat. Jednou z důležitých kauzalit je podle něj fakt, že rostoucí nerovnost snižuje spotřebitelskou poptávku chudších vrstev a tím ovlivňuje vznik krize. Možné řešení pak Piketty spatřuje v zavedení globální daně z kapitálu, jakožto neproduktivní části bohatství. Je potřeba zmínit, že jeho názory již byly zpochybněny částí odborné veřejnosti, která zejména poukazuje na rozdílnou vypovídací hodnotu předložených statistických dat, než ke které autor dospěl ve své publikaci.

Na závěr je třeba říci, že příjmová nerovnost v určité podobě k moderní společnosti patří, stejně jako názory, které před jejím prohlubováním varují a cítí potřebu s ní něco dělat. Zhodnocení základního tématu této práce, tedy vzájemný vztah krize a příjmové nerovnosti, je třeba rozdělit do několika rovin. V první řadě se podle mě nepodařilo věrohodně prokázat, že by rostoucí nerovnost vedla ke vzniku krize. Na druhou stranu je patrné, že krize nějakým způsobem rozdělení příjmů vždy ovlivňuje, je tedy jen otázka jakým způsobem. Jeden z nejlepších názorů, uvedený v této práci, hovoří o tom, že každá krize je jiná, a tudíž každá z nich dopadá jinak na jednotlivé země, ekonomická odvětví a příjmové skupiny. Svou roli hrají zcela jistě i politická, hospodářská či historická specifika daného státu.

Byť nejde úplně o časově souměřitelná data, dovolím si na závěr srovnání analýzy příjmové nerovnosti v České republice (2006 – 2013) a ve všech zemích OECD (2007 – 2010). V zemích OECD byla rostoucí nerovnost příjmů vyrovnána redistribučním vlivem státu, zatímco v České republice byla nižší nerovnost v příjmech vykompenzována nižší účinností redistribuce. V obou případech byl ve sledovaném období celkový efekt stejný – minimální rozdíl v hodnotách nerovnosti.

Seznam použité literatury a pramenů

Tištěné zdroje:

DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1

HELÍSEK, M. *Měnové krize: empirie a teorie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 180 s. ISBN 80-8641-982-7

JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 342 s. ISBN 978-80-247-4386-8

JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1

KLIKOVÁ, C., KOTLÁN, I. *Hospodářská politika: aktualizované vydání*. 2. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2006. 339 s. ISBN 80-86572-37-4

KREBS, V. *Sociální politika*. 5. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3

NOVOTNÝ, J. *Finanční slovník*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1973. 612 s.

PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. *Economics*. New Delhi: Tata McGraw Hill, 2010. 915 p. ISBN 978-007-0700-710

Internetové zdroje:

ATKINSON, A. B. *Income Inequality in OECD Countries: Data and Explanations*. CESifo Economic Studies, roč. 49, č. 4, s. 479-513 [online]. 2003 [cit. 2014-07-12]. Dostupné z: Elektronické informační zdroje VŠE

ATKINSON, A.B., MORELLI, S. *Economic crises and Inequality*. Human development reports research paper 2011/06. 74 s. [online]. 2011 [cit. 2014-08-03]. Dostupné z: http://hdrstats.undp.org/sites/default/files/hdrp_2011_06.pdf

Český statistický úřad. [online]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

ČTK. *FT: Pikettyho kniha o růstu nerovnosti je založena na chybách*. Finanční noviny.cz [online]. 2014 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/ft-pikettyho-kniha-o-rustu-nerovnosti-je-zalozena-na-chybach/1082877>

DANIEL, P. *Odstraňte majetkové nerovnosti, krize pak možná nebudou, radí expert*. Patria Online [online]. 2014 [cit. 2014-08-01]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2617998/odstrante-majetkove-nerovnosti-krize-pak-mozna-nebudou-radi-expert.html>

DLOUHÝ, V. *Příjmová nerovnost – vítězové a poražení*. Hospodářské noviny [online]. 2014 [cit. 2014-05-12]. Dostupné z: <http://dialog.ihned.cz/c1-61674220-prijmova-nerovnost-vitezove-a-porazeni>

JELÍNEK, T., SCHNEIDER, O. *Vliv českého sociálního systému a daňových úlev na rozdělení příjmů*. Institut for social and economic analyses [online]. 2003 [cit. 2014-06-08]. Dostupné z: [http://www.isea-cz.org/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8DI%C3%A1nkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/171/Default.aspx](http://www.isea.cz.org/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8DI%C3%A1nkyakoment%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/171/Default.aspx)

LAPÁČEK, M. *Ekvivalenční stupnice a příjmová nerovnost* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 33 s. [cit. 2014-05-16]. Dostupné z:

<http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/inequality.pdf>

LAPÁČEK, M., SUNEGA, P. *Vlastní konstrukce ekvivalenčních stupnic pro Českou republiku* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2008. 58 s. [cit. 2014-06-10].

Dostupné z: <http://nf.vse.cz/download/veda/workshops/stupnice.pdf>

MALÁ, Z., ČERVENÁ, G. *Dekompoziční analýza příjmové nerovnosti v České republice*. Ekonomická revue [online]. 2012 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z:

<http://www.ekf.vsb.cz/export/sites/ekf/cerei/cs/Papers/VOL15NUM01PAP01.pdf>

MILANOVIČ, B. *The return of "patrimonial capitalism" : review of Thomas Piketty's Capital in the 21st century*. Policy Research Working Paper. [online]. 2014 [cit. 2014-08-06]. Dostupné z:

<http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/TW3P/IB/2014/07/22/00015834920140722114910/Rendered/PDF/WPS6974.pdf>

MUSÍLEK, P. *Analýza příčin a důsledků české finanční krize v 90. letech* [online]. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2004 [cit. 2014-05-24]. Dostupné z:

http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_1a.pdf

OECD. *Crisis squeezes income and puts pressure on inequality and poverty* [online]. 2013 [cit. 2014-08-02]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/els/soc/OECD2013-Inequality-and-Poverty-8p.pdf>

OECD. *Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries*. OECD, 2008. 312 s. [cit. 2014-07-11]. Dostupné z: Elektronické informační zdroje VŠE

PIKETTY, T. *Save capitalism from capitalists by taxing wealth*. Financial Times [online]. 2014 [cit. 2014-08-04]. Dostupné z:

<http://www.ft.com/cms/s/0/decdd76e-b50e-11e3-a746-00144feabdc0.html#axzz39udtcVpi>

Příčina rostoucí příjmové nerovnosti: Technologický pokrok, BRICS, nebo přehnaná liberalizace trhu práce? Patria Online [online]. 2014 [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2665583/pricina-rostouci-prijmove-nerovnosti-technologicky-pokrok-brics-nebo-prehnana-liberalizace-trhu-prace.html>

TUREČKOVÁ, K. *Příjmová nerovnost v České republice. Analýza pro ekonomy* [online]. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: http://tuleja.rs.opf.slu.cz/data/analyz/AO_0702.pdf

ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (1. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-19]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky>

ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (2. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky2>

ZEMÁNEK, J. *Hypoteční krize v USA. Příčiny, průběh, následky (3. díl)*. Euroekonom.cz: ekonomický portál [online]. 2008 [cit. 2014-05-20]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-usa-hypoteky3>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 – Srovnání míry nerovnosti v České republice v letech 1993 a 2007	22
Tabulka 2 – Rozdělení příjmových skupin v České republice podle kvintilů v letech 1988 – 2005	31
Tabulka 3 – Hrubé peněžní příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok)	36
Tabulka 4 – Hodnota Giniho koeficientů pro hrubé peněžní příjmy v letech 2006 – 2013 ..	37
Tabulka 5 – Velikost daňového bonusu na vyživované dítě v 1. – 4. decilu v letech 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok).....	41
Tabulka 6 – Celkové čisté příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok)	42
Tabulka 7 – Hodnota Giniho koeficientů pro celkové čisté příjmy v letech 2006 – 2013 ..	43
Tabulka 8 – Vliv zdanění na příjmovou nerovnost v letech 2006 – 2013	44
Tabulka 9 – Sociální příjmy domácností v letech 2006, 2009 a 2013 (v Kč na spotřební jednotku za rok) ve vztahu k vývoji celkových čistých příjmů ve stejném období.....	48
Tabulka 10 – Hodnota Giniho koeficientů pro čisté příjmy bez sociálních transferů v letech 2006 – 2013	49
Tabulka 11 – Vliv sociálních transferů na příjmovou nerovnost v letech 2006 – 2013	50
Tabulka 12 – Srovnání hodnot Giniho koeficientu pro jednotlivé druhy příjmů v letech 2006 – 2013	51
Tabulka 13 – Příklad podkladové tabulky pro výpočet Giniho koeficientu – hrubé příjmy 2006	68
Tabulka 14 – Příklad podkladové tabulky pro konstrukci Lorenzovy křivky – hrubé příjmy 2006	69
Tabulka 15 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2006	70

Tabulka 16 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2007	71
Tabulka 17 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2008	72
Tabulka 18 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2009	73
Tabulka 19 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2010	74
Tabulka 20 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2011	75
Tabulka 21 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2012	76
Tabulka 22 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2013	77
Graf 1 – Vývoj základních úrokových sazeb FEDu v letech 1997 – 2004.....	10
Graf 2 – Možná podoba Lorenzovy křivky	23
Graf 3 – Grafické znázornění Giniho koeficientu	25
Graf 4 – Srovnání příjmové nerovnosti v zemích OECD v roce 2005.....	29
Graf 5 – Struktura hrubých peněžních příjmů v jednotlivých příjmových decilech v roce 2013	35
Graf 6 – Lorenzova křivka hrubých příjmů v letech 2006 a 2013.....	38
Graf 7 – Podíl zaplacené daně a pojistného na hrubých příjmech v rámci decilů v letech 2006, 2009 a 2013.....	40
Graf 8 – Lorenzova křivka hrubých a čistých příjmů (po zdanění) v roce 2006.....	45
Graf 9 – Lorenzova křivka hrubých a čistých příjmů (po zdanění) v roce 2013.....	45
Graf 10 – Podíl sociálních příjmů na celkových čistých příjmech v letech 2006, 2009 a 2013	47
Graf 11 – Změna Giniho koeficientu u tržních a čistých příjmů mezi lety 2007 a 2010	54

Přílohy

Tabulka 13 – Příklad podkladové tabulky pro výpočet Giniho koeficientu – hrubé příjmy 2006

HRUBÉ PŘÍJMY PŘED ZDANĚNÍM 2006							
Decily	Kumul. podíl domácností	Počet domácností	Spotřební jednotka OECD	Hrubé příjmy v Kč	Hrubé příjmy domácností v Kč	Kumul. součet příjmů v Kč	Kumul. podíl příjmů v %
1	10%	403 034	1,92	73 670	57 007 708 377,60	57 007 708 377,60	4
2	20%	402 808	1,73	102 799	71 636 289 094,16	128 643 997 471,76	8
3	30%	402 717	1,73	118 160	82 322 120 445,60	210 966 117 917,36	13
4	40%	402 874	1,90	133 152	101 922 609 811,20	312 888 727 728,56	20
5	50%	402 658	2,01	148 327	120 047 356 863,66	432 936 084 592,22	27
6	60%	402 307	2,10	170 036	143 654 013 409,20	576 590 098 001,42	36
7	70%	403 016	2,19	195 969	172 963 227 083,76	749 553 325 085,18	47
8	80%	402 954	2,21	228 356	203 357 489 609,04	952 910 814 694,22	60
9	90%	402 211	2,18	280 091	245 589 385 018,18	1 198 500 199 712,40	76
10	100%	403 090	2,00	476 741	384 339 059 380,00	1 582 839 259 092,40	100

Brownův vzorec pro výpočet Giniho koeficientu před zdaněním			
Decily	X k - X k-1	Y k + Y k-1	(X k - X k-1) * (Y k + Y k-1)
1	0,0962	0,0360	0,0035
2	0,0866	0,1173	0,0102
3	0,0866	0,2146	0,0186
4	0,0952	0,3310	0,0315
5	0,1006	0,4712	0,0474
6	0,1050	0,6378	0,0670
7	0,1097	0,8378	0,0919
8	0,1107	1,0756	0,1191
9	0,1090	1,3592	0,1482
10	0,1002	1,7572	0,1761
Suma			0,7134
Giniho koeficient			0,2866

Počet domácností	Spotřební jednotka OECD	Přepočet domácností
403 034	1,92	773 825,28
402 808	1,73	696 857,84
402 717	1,73	696 700,41
402 874	1,90	765 460,60
402 658	2,01	809 342,58
402 307	2,10	844 844,70
403 016	2,19	882 605,04
402 954	2,21	890 528,34
402 211	2,18	876 819,98
403 090	2,00	806 180,00
		8 043 164,77

Poznámka: údaje v zelených sloupcích se mění podle jednotlivých let, resp. druhu příjmů (hrubých, čistých a čistých bez sociálních transferů)

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006*; vlastní výpočty

Tabulka 14 – Příklad podkladové tabulky pro konstrukci Lorenzovy křivky – hrubé příjmy 2006

	Rovné rozdělení příjmů	Kumulativní podíl příjmů v roce 2006 v %	Kumulativní podíl příjmů v roce 2013 v %
0%	0%	0%	0%
10%	10%	4%	3%
20%	20%	8%	8%
30%	30%	13%	14%
40%	40%	20%	21%
50%	50%	27%	29%
60%	60%	36%	38%
70%	70%	47%	49%
80%	80%	60%	61%
90%	90%	76%	76%
100%	100%	100%	100%

Zdroj: Český statistický úřad. *Příjmy a životní podmínky domácností 2006*; vlastní výpočty

Tabulka 15 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2006

		Čisté peněžní příjmy										Net money income											
		nejnižších 10%		druhých 10%	třetích 10%	čtvrtých 10%	pátých 10%	šestých 10%	sedmých 10%	osmých 10%	devátých 10%	nejvyšších 10%											
		lowest 10%	second 10%	third 10%	fourth 10%	fifth 10%	sixth 10%	seventh 10%	eighth 10%	ninth 10%	highest 10%												
Počet domácností	absol.	403 034	402 808	402 717	402 874	402 658	402 307	403 016	402 954	402 211	403 090	Number of households	abs.										
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%										
Počet členů domácností	absol.	993 499	861 763	859 590	957 049	1 020 642	1 074 318	1 134 790	1 141 585	1 113 292	1 004 016	Number of persons	abs.										
	v %	9,8	8,5	8,5	9,4	10,0	10,6	11,2	11,2	11,0	9,9		%										
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:											
členů		2,47	2,14	2,13	2,38	2,53	2,67	2,82	2,83	2,77	2,49	Members											
pracujících		0,41	0,49	0,57	0,71	0,87	1,16	1,53	1,76	1,87	1,91	working persons											
nezaopatřených dětí		0,89	0,62	0,50	0,54	0,53	0,58	0,66	0,58	0,53	0,37	dependent children											
nezaměstnaných		0,61	0,21	0,14	0,09	0,10	0,10	0,08	0,09	0,04	0,01	unemployed											
nepracujících důchodců		0,36	0,69	0,82	0,95	0,94	0,72	0,47	0,34	0,25	0,15	non-working pensioners											
ostatních členů		0,20	0,13	0,10	0,09	0,09	0,11	0,08	0,06	0,08	0,05	other members											
spotřebních jednotek	OECD	1,92	1,73	1,73	1,90	2,01	2,10	2,19	2,21	2,18	2,00	Equivalencies	OECD scale										
	EU	1,62	1,50	1,50	1,63	1,71	1,77	1,83	1,85	1,83	1,70		EU scale										
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2005 (Kč)														INCOME, 2005 (CZK)									
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		73 670	102 799	118 160	133 152	148 327	170 036	195 969	228 356	280 091	476 741	A. Gross money income (1-4)											
1. Příjmy ze závislé činnosti		24 954	38 907	47 222	58 228	71 656	98 723	129 611	164 911	205 446	302 549	1. Income from employment											
z toho z hlavního zaměstnání		24 412	38 743	46 811	57 815	71 084	97 815	128 735	162 986	203 375	298 298	incl. main employment income											
2. Příjmy z podnikání		4 622	6 870	6 625	8 986	10 691	15 073	25 844	28 792	41 890	132 499	2. Income from self-employment											
z toho z hlavní činnosti v podnikání		4 374	6 625	6 524	8 684	10 402	14 223	25 080	27 339	40 279	128 262	incl. Income from main activity											
3. Sociální příjmy		41 219	54 594	62 384	63 994	63 531	53 532	37 021	31 219	26 662	20 557	3. Social income											
z toho: důchody		18 327	41 422	52 894	55 801	55 270	44 808	29 708	22 999	19 538	15 395	incl. pensions											
dávky státní sociální podpory		12 350	7 263	4 974	4 068	4 043	3 894	3 320	2 848	2 218	1 164	state social support benefits											
4. Ostatní příjmy		2 875	2 428	1 929	1 944	2 450	2 709	3 492	3 433	6 094	21 137	4. Other income											
B. Srážky na povinné pojištění		3 055	4 858	5 893	7 269	8 940	12 308	16 166	20 575	25 662	37 764	B. Contributions to mandatory social security schemes											
C. Daň z příjmů fyzických osob		1 843	3 387	4 236	5 888	7 632	11 501	16 506	22 298	32 330	80 751	C. Income tax											
D. Čisté peněžní příjmy (A-B-C)		68 773	94 554	108 032	119 996	131 755	146 227	163 296	185 483	222 099	358 227	D. Net money income (A-B-C)											
z toho z hlavního zaměstnání		19 899	31 176	37 351	45 632	55 766	76 136	99 505	124 714	153 008	214 743	incl. main occupation											
Hodnota decilu		86 268	101 800	114 000	126 000	138 420	154 153	173 924	200 396	248 759	x	Decile threshold											
E. Naturální příjmy		911	875	1 016	1 089	1 082	1 171	1 318	1 330	1 708	2 241	E. Income in kind											
F. Celkové čisté příjmy (D+E)		69 684	95 428	109 048	121 085	132 837	147 399	164 614	186 813	223 808	360 468	F. Net income, total (D+E)											
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %																							
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income											
Srážky na povinné pojištění		4,1	4,7	5,0	5,5	6,0	7,2	8,2	9,0	9,2	7,9	Contributions to mandatory social security schemes											
Daň z příjmů fyzických osob		2,5	3,3	3,6	4,4	5,1	6,8	8,4	9,8	11,5	16,9	Income tax											
Čisté příjmy		93,4	92,0	91,4	90,1	88,8	86,0	83,3	81,2	79,3	75,1	Net money income											
Z hrubých peněžních příjmů v %:												Gross money income=100 %:											
příjmy ze závislé činnosti		33,9	37,8	40,0	43,7	48,3	58,1	66,1	72,2	73,3	63,5	income from employment											
příjmy z podnikání		6,3	6,7	5,6	6,7	7,2	8,9	13,2	12,6	15,0	27,8	income from self-employment											
sociální příjmy		56,0	53,1	52,8	48,1	42,8	31,5	18,9	13,7	9,5	4,3	social income											
ostatní příjmy		3,9	2,4	1,6	1,5	1,7	1,6	1,8	1,5	2,2	4,4	other income											
Domácnosti s čistými příjmy	absol.	101 439	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Households with net income	abs.										
pod životním minimem	v %	25,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	below subsistence minimum	%										

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/93003122ED/\\$File/3012063a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/93003122ED/$File/3012063a.pdf)

Tabulka 16 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2007

		Čisté peněžní příjmy											
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	404 778	403 385	405 135	404 040	404 338	404 517	403 816	404 690	404 719	403 923	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	998 763	825 185	889 021	966 716	1 014 257	1 091 514	1 153 053	1 142 089	1 083 489	1 031 011	Number of persons	abs.
	v %	9,8	8,1	8,7	9,5	9,9	10,7	11,3	11,2	10,6	10,1		%
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:	
členů		2,47	2,05	2,19	2,39	2,51	2,70	2,86	2,82	2,68	2,55	Members	
pracujících		0,40	0,50	0,57	0,67	0,88	1,23	1,53	1,74	1,91	1,88	working persons	
nezaopatřených dětí		0,85	0,56	0,52	0,54	0,52	0,64	0,65	0,58	0,43	0,45	dependent children	
nezaměstnaných		0,66	0,17	0,15	0,10	0,08	0,05	0,08	0,05	0,05	0,03	unemployed	
nepracujících důchodců		0,38	0,70	0,86	1,00	0,93	0,69	0,49	0,37	0,24	0,14	non-working pensioners	
ostatních členů		0,18	0,12	0,09	0,08	0,10	0,09	0,11	0,08	0,05	0,05	other members	
spotřebních jednotek	OECD	1,92	1,67	1,77	1,92	1,99	2,12	2,22	2,21	2,13	2,03	Equivalencies	OECD scale
	EU	1,63	1,46	1,53	1,64	1,69	1,78	1,85	1,84	1,79	1,72		EU scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2006 (Kč)												INCOME, 2006 (CZK)	
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		77 293	110 399	126 622	140 833	157 494	180 992	210 486	245 607	300 376	505 943	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		23 057	41 808	49 186	57 593	75 445	109 794	147 459	173 604	228 341	308 802	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		22 300	41 212	48 592	56 926	74 749	109 023	145 805	171 764	226 227	304 851	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		5 231	6 773	8 244	10 616	11 856	16 110	19 094	33 344	40 217	153 566	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		5 022	6 558	7 953	10 012	11 655	15 609	18 083	32 078	38 492	149 300	incl. Income from main activity	
3. Sociální příjmy		45 441	59 368	66 215	70 343	67 627	52 202	40 475	33 657	24 968	21 859	3. Social income	
z toho: důchody		19 854	47 998	56 694	62 820	59 950	44 283	31 646	25 475	18 400	14 878	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		13 700	6 917	5 530	3 984	3 984	3 876	3 889	3 133	1 730	1 953	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		3 564	2 450	2 977	2 282	2 566	2 886	3 457	5 001	6 850	21 715	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		2 873	5 202	6 139	7 165	9 421	13 709	18 402	21 660	28 525	38 538	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		987	1 939	2 960	3 978	5 899	9 528	14 427	20 947	30 877	85 229	C. Income tax	
D. Čisté peněžní příjmy (A-B-C)		73 433	103 257	117 523	129 690	142 174	157 755	177 657	203 000	240 974	382 176	D. Net money income (A-B-C)	
z toho z hlavního zaměstnání		18 751	34 456	40 207	46 734	60 661	87 503	115 612	134 092	173 626	220 620	incl. main occupation	
Hodnota decilu		94 040	110 929	123 672	135 840	149 352	166 583	188 911	218 788	270 056	x	Decile threshold	
E. Naturální příjmy		1 668	2 519	2 755	2 922	3 404	4 467	4 791	6 272	6 642	7 118	E. Income in kind	
F. Celkové čisté příjmy (D+E)		75 101	105 776	120 278	132 612	145 578	162 221	182 448	209 272	247 616	389 294	F. Net income, total (D+E)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %												INCOME (%)	
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income	
Zdravotní a sociální pojištění		3,7	4,7	4,8	5,1	6,0	7,6	8,7	8,8	9,5	7,6	Contributions to mandatory social security schemes	
Daň z příjmů fyzických osob		1,3	1,8	2,3	2,8	3,7	5,3	6,9	8,5	10,3	16,8	Income tax	
Čisté příjmy		95,0	93,5	92,8	92,1	90,3	87,2	84,4	82,7	80,2	75,5	Net money income	
Z hrubých peněžních příjmů v % :												Gross money income=100 % :	
příjmy ze závislé činnosti		29,8	37,9	38,8	40,9	47,9	60,7	70,1	70,7	76,0	61,0	income from employment	
příjmy z podnikání		6,8	6,1	6,5	7,5	7,5	8,9	9,1	13,6	13,4	30,4	income from self-employment	
sociální příjmy		58,8	53,8	52,3	49,9	42,9	28,8	19,2	13,7	8,3	4,3	social income	
ostatní příjmy		4,6	2,2	2,4	1,6	1,6	1,6	1,6	2,0	2,3	4,3	other income	
Domácnosti s čistými příjmy	absol.	93 574	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Households with net income	abs.
pod životním minimem	v %	23,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CEB/\\$File/3012083a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/F1004F0CEB/$File/3012083a.pdf)

Tabulka 17 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2008

		Čisté peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	408 422	407 968	408 165	408 222	408 037	408 579	407 896	408 284	407 717	408 561	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	902 421	782 818	894 270	961 317	1 074 350	1 159 760	1 146 655	1 155 797	1 091 931	1 059 292	Number of persons	abs.
	v %	8,8	7,7	8,7	9,4	10,5	11,3	11,2	11,3	10,7	10,4		%
Průměrný počet na domácnost členů		2,21	1,92	2,19	2,35	2,63	2,84	2,81	2,83	2,68	2,59	Per household averages:	
pracujících		0,41	0,44	0,60	0,63	1,00	1,29	1,51	1,76	1,90	1,90	Members	
nezaopatřených dětí		0,69	0,46	0,53	0,53	0,63	0,71	0,65	0,57	0,42	0,45	working persons	
nezaměstnaných		0,50	0,17	0,11	0,05	0,08	0,08	0,06	0,05	0,03	0,03	dependent children	
nepracujících důchodců		0,47	0,76	0,87	1,05	0,80	0,62	0,47	0,36	0,23	0,15	unemployed	
ostatních členů		0,14	0,09	0,08	0,09	0,12	0,14	0,12	0,09	0,10	0,06	non-working pensioners	
spotřebních jednotek	OECD	1,77	1,59	1,77	1,89	2,07	2,20	2,19	2,21	2,13	2,06	other members	
	EU	1,53	1,41	1,53	1,62	1,74	1,83	1,83	1,85	1,79	1,74	Equivalencies	OECD scale
													EU scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2007 (Kč)												INCOME, 2007 (CZK)	
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		84 401	119 753	137 572	153 432	174 958	198 999	228 623	265 156	324 165	540 424	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		25 267	42 193	54 248	60 378	92 935	121 837	159 125	190 830	247 646	321 047	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		24 756	41 130	53 693	59 893	91 982	121 017	157 346	188 967	244 446	316 375	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		7 309	6 813	7 943	9 146	13 821	19 053	19 780	30 327	40 637	165 673	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		6 901	6 537	7 710	8 923	13 255	18 346	18 843	29 190	38 113	159 449	incl. Income from main activity	
3. Sociální příjmy		47 827	67 340	72 434	80 659	64 703	54 183	45 752	38 471	29 913	24 286	3. Social income	
z toho: důchody		28 440	56 448	62 331	71 354	53 610	42 080	32 720	26 909	20 704	16 667	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		11 692	6 975	6 268	5 739	7 610	7 845	7 458	5 217	3 613	3 316	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		3 998	3 406	2 948	3 249	3 499	3 926	3 966	5 528	5 968	29 418	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		3 137	5 236	6 757	7 522	11 542	15 194	19 806	23 772	30 832	39 905	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		1 524	2 907	3 957	5 164	8 630	12 512	17 338	23 872	35 681	93 221	C. Income tax	
D. Čisté peněžní příjmy (A-B-C)		79 740	111 610	126 859	140 747	154 786	171 293	191 479	217 511	257 651	407 298	D. Net money income (A-B-C)	
z toho z hlavního zaměstnání		20 555	33 676	43 739	48 201	73 443	95 710	123 150	146 172	185 395	227 288	incl. main occupation	
Hodnota decilu		102 107	120 000	133 480	147 428	162 317	180 270	203 669	233 758	287 507	x	Decile threshold	
E. Naturální příjmy		2 042	2 440	3 300	3 297	3 996	4 789	5 218	6 391	7 102	7 680	E. Income in kind	
F. Celkové čisté příjmy (D+E)		81 783	114 050	130 159	144 043	158 782	176 082	196 697	223 902	264 754	414 977	F. Net income, total (D+E)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %												INCOME (%)	
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income	
Zdravotní a sociální pojištění		3,7	4,4	4,9	4,9	6,6	7,6	8,7	9,0	9,5	7,4	Contributions to mandatory social security schemes	
Daň z příjmů fyzických osob		1,8	2,4	2,9	3,4	4,9	6,3	7,6	9,0	11,0	17,2	Income tax	
Čisté příjmy		94,5	93,2	92,2	91,7	88,5	86,1	83,8	82,0	79,5	75,4	Net money income	
Z hrubých peněžních příjmů v % :												Gross money income=100 % :	
příjmy ze závislé činnosti		29,9	35,2	39,4	39,4	53,1	61,2	69,6	72,0	76,4	59,4	income from employment	
příjmy z podnikání		8,7	5,7	5,8	6,0	7,9	9,6	8,7	11,4	12,5	30,7	income from self-employment	
sociální příjmy		56,7	56,2	52,7	52,6	37,0	27,2	20,0	14,5	9,2	4,5	social income	
ostatní příjmy		4,7	2,8	2,1	2,1	2,0	2,0	1,7	2,1	1,8	5,4	other income	
Domácnosti s čistými příjmy	absol.	138 301	4 257	1 261	706	0	0	0	0	0	0	Households with net income	abs.
pod životním minimem	v %	33,9	1,0	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/580020193A/\\$File/3012093a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/580020193A/$File/3012093a.pdf)

Tabulka 18 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2009

		Čisté peněžní příjmy											
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	411 809	412 087	411 301	411 624	411 855	410 664	412 461	411 588	411 571	411 404	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	891 617	811 916	879 710	989 021	1 087 839	1 134 479	1 195 168	1 153 215	1 124 934	1 072 374	Number of persons	abs.
	v %	8,6	7,9	8,5	9,6	10,5	11,0	11,6	11,2	10,9	10,4		%
Průměrný počet na domácnost členů		2,17	1,97	2,14	2,40	2,64	2,76	2,90	2,80	2,73	2,61	Per household averages:	
pracujících		0,38	0,50	0,54	0,72	0,99	1,30	1,59	1,77	1,91	1,87	Members	
nezaopatřených dětí		0,69	0,47	0,47	0,52	0,65	0,70	0,70	0,50	0,47	0,48	working persons	
nezaměstnaných		0,42	0,14	0,05	0,08	0,05	0,07	0,05	0,04	0,03	0,03	dependent children	
nepracujících důchodců		0,50	0,77	1,00	0,97	0,81	0,57	0,44	0,40	0,25	0,14	unemployed	
ostatních členů		0,18	0,09	0,08	0,11	0,14	0,12	0,12	0,09	0,07	0,09	non-working pensioners	
společných jednotek	OECD	1,74	1,63	1,75	1,92	2,07	2,15	2,25	2,20	2,16	2,06	other members	
	EU	1,50	1,44	1,52	1,64	1,74	1,79	1,87	1,84	1,81	1,74	Equivalencies	OECD scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2008 (Kč)													EU scale
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		89 813	127 569	146 778	165 507	185 719	213 004	245 529	281 235	341 999	579 409	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		26 257	43 973	51 790	72 754	98 600	137 249	176 099	203 040	258 650	340 541	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		25 083	43 572	50 808	71 407	97 311	136 411	174 199	201 064	254 406	334 614	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		6 861	10 386	8 955	9 806	13 415	17 281	22 864	30 510	43 267	183 073	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		6 673	10 251	8 729	9 215	12 768	16 761	21 645	28 754	41 054	174 698	incl. Income from main activity	
3. Sociální příjmy		51 604	69 740	83 039	78 936	70 247	54 179	41 822	42 889	33 319	26 403	3. Social income	
z toho: důchody		33 680	60 704	75 330	69 730	59 327	43 322	31 762	32 388	23 560	17 141	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		10 396	5 393	4 954	6 011	6 528	5 813	5 240	3 626	3 150	3 544	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		5 092	3 471	2 994	4 011	3 457	4 295	4 743	4 796	6 763	29 392	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		3 232	5 479	6 457	9 042	12 290	17 126	21 950	25 286	32 161	40 731	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		1 084	1 805	2 350	4 095	6 193	10 346	16 058	21 785	33 437	80 317	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		1 105	900	859	648	751	462	251	105	70	26	D. Tax bonus	
E. Čisté peněžní příjmy (A-B-C+D)		86 603	121 185	138 830	153 017	167 987	185 994	207 772	234 269	276 472	458 387	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		22 076	37 464	43 477	59 822	80 780	110 890	139 225	158 043	195 496	248 450	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		111 050	130 778	146 073	160 100	176 560	196 444	219 992	250 959	310 400	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturalní příjmy		1 875	2 745	3 535	3 500	4 441	5 086	5 712	6 732	7 310	8 145	F. Income in kind	
G. Celkové čisté příjmy (E+F)		88 478	123 930	142 365	156 517	172 429	191 081	213 484	241 001	283 781	466 532	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %												INCOME (%)	
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income	
Zdravotní a sociální pojištění		3,6	4,3	4,4	5,5	6,6	8,0	8,9	9,0	9,4	7,0	Contributions to mandatory social security schemes	
Daň z příjmů fyzických osob		1,2	1,4	1,6	2,5	3,3	4,9	6,5	7,7	9,8	13,9	Income tax	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-1,2	-0,7	-0,6	-0,4	-0,4	-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	Tax bonus	
Čisté příjmy		96,4	95,0	94,6	92,5	90,5	87,3	84,6	83,3	80,8	79,1	Net money income	
Z hrubých peněžních příjmů v % :												Gross money income=100 % :	
příjmy ze závislé činnosti		29,2	34,5	35,3	44,0	53,1	64,4	71,7	72,2	75,6	58,8	income from employment	
příjmy z podnikání		7,6	8,1	6,1	5,9	7,2	8,1	9,3	10,8	12,7	31,6	income from self-employment	
sociální příjmy		57,5	54,7	56,6	47,7	37,8	25,4	17,0	15,3	9,7	4,6	social income	
ostatní příjmy		5,7	2,7	2,0	2,4	1,9	2,0	1,9	1,7	2,0	5,1	other income	
Domácnosti s čistými příjmy	absol.	115 743	5 936	1 020	0	0	0	0	0	0	0	Households with net income	abs.
pod životním minimem	v %	28,1	1,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972F1/\\$File/3012103a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/BB004972F1/$File/3012103a.pdf)

Tabulka 19 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2010

		Čisté peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	415 597	414 369	415 226	414 514	415 467	414 699	414 918	415 342	414 642	414 891	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	958 631	822 937	925 030	997 309	1 082 218	1 141 627	1 149 297	1 149 288	1 088 387	1 088 111	Number of persons	abs.
	v %	9,2	7,9	8,9	9,6	10,4	11,0	11,0	11,0	10,5	10,5		%
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:	
členů		2,31	1,99	2,23	2,41	2,60	2,75	2,77	2,77	2,62	2,62	Members	
pracujících		0,41	0,55	0,57	0,69	0,96	1,22	1,45	1,69	1,84	1,84	working persons	
nezaopatřených dětí		0,76	0,47	0,53	0,55	0,61	0,67	0,59	0,51	0,44	0,51	dependent children	
nezaměstnaných		0,50	0,16	0,10	0,11	0,10	0,10	0,08	0,09	0,03	0,02	unemployed	
nepracujících důchodců		0,45	0,72	0,94	0,94	0,82	0,64	0,52	0,40	0,25	0,15	non-working pensioners	
ostatních členů		0,19	0,09	0,09	0,12	0,11	0,12	0,13	0,08	0,06	0,10	other members	
spotřebních jednotek	OECD	1,83	1,64	1,80	1,91	2,05	2,15	2,16	2,17	2,08	2,07	Equivalencies	OECD scale
	EU	1,57	1,45	1,56	1,63	1,73	1,80	1,81	1,82	1,76	1,75		EU scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2009 (Kč)													
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		91 269	133 578	153 179	170 500	191 228	216 151	245 965	288 566	350 847	575 628	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		27 232	52 479	60 253	74 792	99 510	127 885	164 321	205 920	259 317	354 636	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		26 143	51 677	59 324	74 031	98 567	125 948	161 861	203 559	255 176	347 204	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		8 682	10 846	8 102	9 786	15 488	22 550	22 593	30 992	49 669	157 029	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		8 520	10 698	7 807	9 176	14 917	21 480	21 442	29 465	46 636	147 931	incl. Income from main activity	
3. Sociální příjmy		49 348	67 256	81 419	82 713	73 190	60 898	54 006	46 428	34 862	32 304	3. Social income	
z toho: důchody		30 936	58 806	71 881	72 177	62 559	49 958	41 454	35 054	25 356	22 495	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		10 938	4 602	5 344	5 651	5 541	4 884	5 848	3 979	2 661	4 091	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		6 007	2 997	3 406	3 208	3 040	4 819	5 045	5 226	6 999	31 658	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		2 945	5 719	6 594	8 188	10 914	13 981	17 960	22 602	28 350	37 301	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		892	2 378	2 716	4 187	6 894	10 685	14 954	23 245	35 524	77 437	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		1 340	825	673	508	557	321	205	40	34	30	D. Tax bonus	
E. Čisté peněžní příjmy (A-B-C+D)		88 772	126 306	144 542	158 633	173 977	191 806	213 256	242 759	287 007	460 921	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		23 567	44 756	51 260	62 847	82 711	104 038	131 854	162 014	199 178	262 515	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		115 123	136 100	151 708	165 757	182 292	201 518	226 830	261 594	320 708	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturální příjmy		2 013	3 041	3 160	3 762	4 585	4 890	5 514	6 076	7 609	8 166	F. Income in kind	
G. Celkové čisté příjmy (E+F)		90 786	129 347	147 702	162 395	178 563	196 696	218 771	248 835	294 616	469 087	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %													
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Gross money income	
Zdravotní a sociální pojištění		3,2	4,3	4,3	4,8	5,7	6,5	7,3	7,8	8,1	6,5	Contributions to mandatory social security schemes	
Daň z příjmů fyzických osob		1,0	1,8	1,8	2,5	3,6	4,9	6,1	8,1	10,1	13,5	Income tax	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-1,5	-0,6	-0,4	-0,3	-0,3	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	Tax bonus	
Čisté příjmy		97,3	94,6	94,4	93,0	91,0	88,7	86,7	84,1	81,8	80,1	Net money income	
Z hrubých peněžních příjmů v % :												Gross money income=100 % :	
příjmy ze závislé činnosti		29,8	39,3	39,3	43,9	52,0	59,2	66,8	71,4	73,9	61,6	income from employment	
příjmy z podnikání		9,5	8,1	5,3	5,7	8,1	10,4	9,2	10,7	14,2	27,3	income from self-employment	
sociální příjmy		54,1	50,4	53,2	48,5	38,3	28,2	22,0	16,1	9,9	5,6	social income	
ostatní příjmy		6,6	2,2	2,2	1,9	1,6	2,2	2,1	1,8	2,0	5,5	other income	
Domácnosti s čistými příjmy		130 688	4 563	1 173	0	445	0	0	0	0	0	Households with net income	abs.
pod životním minimem		31,4	1,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D28B/\\$File/3012113a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/CB0030D28B/$File/3012113a.pdf)

Tabulka 20 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2011

		Čisté peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	418 091	418 072	417 772	419 084	417 606	417 992	417 626	418 041	418 714	417 623	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	986 270	848 146	921 158	999 006	1 096 238	1 140 575	1 157 706	1 113 762	1 105 128	1 066 570	Number of persons	abs.
	v %	9,5	8,1	8,8	9,6	10,5	10,9	11,1	10,7	10,6	10,2		%
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:	
Členů		2,36	2,03	2,20	2,38	2,63	2,73	2,77	2,66	2,64	2,55	Members	
pracujících		0,43	0,51	0,60	0,68	0,93	1,24	1,42	1,68	1,77	1,79	working persons	
nezaopatřených dětí		0,77	0,54	0,47	0,52	0,63	0,62	0,62	0,48	0,49	0,48	dependent children	
nezaměstnaných		0,57	0,17	0,12	0,10	0,09	0,11	0,08	0,04	0,03	0,03	unemployed	
nepracujících důchodců		0,42	0,72	0,93	0,96	0,83	0,66	0,52	0,38	0,28	0,16	non-working pensioners	
ostatních členů		0,17	0,09	0,08	0,12	0,15	0,10	0,13	0,08	0,07	0,09	other members	
Spotřebních jednotek	OECD	1,86	1,66	1,79	1,91	2,06	2,14	2,16	2,11	2,08	2,02	Equivalencies	OECD scale
	OECD modif.	1,58	1,46	1,55	1,63	1,73	1,79	1,80	1,77	1,75	1,71		OECD modified scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2010 (Kč)													
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		91 126	132 008	153 592	170 825	192 888	219 239	252 007	294 132	356 413	581 436	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		29 579	47 949	59 243	68 767	99 360	131 065	166 999	211 632	255 424	369 878	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		28 338	47 222	58 604	67 804	98 026	129 260	165 124	208 404	251 653	361 819	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		9 141	10 444	11 733	12 225	14 578	20 585	24 097	33 701	53 941	146 640	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		8 752	9 626	11 354	11 467	13 865	20 048	22 196	32 424	50 873	140 775	incl. income from main activity	
3. Sociální příjmy		46 284	69 265	77 922	86 042	74 909	63 439	55 063	43 499	39 359	36 242	3. Social income	
z toho: důchody		28 619	60 289	71 150	76 016	63 285	52 636	43 204	33 723	29 221	24 346	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		10 977	5 115	3 938	5 817	6 283	4 046	5 323	3 375	3 067	4 032	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		6 121	4 350	4 694	3 791	4 041	4 151	5 849	5 299	7 689	28 676	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		3 206	5 244	6 481	7 513	10 882	14 332	18 307	23 192	27 941	39 302	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		1 055	1 893	2 943	4 038	6 462	10 689	15 815	23 669	34 832	77 506	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		1 928	1 523	979	727	728	427	171	130	34	23	D. Tax bonus	
E. Čisté peněžní příjmy (A-B-C+D)		88 794	126 394	145 147	160 001	176 272	194 644	218 056	247 402	293 674	464 650	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		25 816	41 761	50 630	57 700	82 486	106 668	134 020	165 981	196 430	272 874	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		114 200	136 375	152 293	167 995	184 811	205 695	230 483	266 648	329 150	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturální příjmy		2 504	3 407	4 205	4 004	5 534	6 579	8 209	9 115	11 476	17 207	F. Income in kind	
G. Celkové čisté příjmy (E+F)		91 298	129 801	149 352	164 005	181 806	201 224	226 266	256 517	305 150	481 857	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %:													
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	INCOME (%):	
Zdravotní a sociální pojištění		3,5	4,0	4,2	4,4	5,6	6,5	7,3	7,9	7,8	6,8	Gross money income	
Daň z příjmů fyzických osob		1,2	1,4	1,9	2,4	3,4	4,9	6,3	8,0	9,8	13,3	Contributions to mandatory social security schemes	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-2,1	-1,2	-0,6	-0,4	-0,4	-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	Income tax	
Čisté příjmy		97,4	95,7	94,5	93,7	91,4	88,8	86,5	84,1	82,4	79,9	Tax bonus	
Z hrubých peněžních příjmů v %:												Net money income	
příjmy ze závislé činnosti		32,5	36,3	38,6	40,3	51,5	59,8	66,3	72,0	71,7	63,6	Gross money income=100 %:	
příjmy z podnikání		10,0	7,9	7,6	7,2	7,6	9,4	9,6	11,5	15,1	25,2	income from employment	
sociální příjmy		50,8	52,5	50,7	50,4	38,8	28,9	21,8	14,8	11,0	6,2	income from self-employment	
ostatní příjmy		6,7	3,3	3,1	2,2	2,1	1,9	2,3	1,8	2,2	4,9	social income	
Domácnosti s příjmy ¹⁾	absol.	138 936	7 231	4 914	750	466	0	0	0	0	0	other income	
pod životním minimem	v %	33,2	1,7	1,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Households with income ¹⁾	
												below subsistence minimum	
												%	

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EC2/\\$File/3012123a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/1B00338EC2/$File/3012123a.pdf)

Tabulka 21 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2012

		Čisté peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	425 405	425 937	425 183	425 425	425 556	425 904	424 869	425 879	425 757	424 951	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	1 001 535	812 774	928 360	970 783	1 066 178	1 091 289	1 129 708	1 129 218	1 094 131	1 069 049	Number of persons	abs.
	v %	9,7	7,9	9,0	9,4	10,4	10,6	11,0	11,0	10,6	10,4		%
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:	
Členů		2,35	1,91	2,18	2,28	2,51	2,56	2,66	2,65	2,57	2,52	Members	
pracujících		0,49	0,48	0,61	0,67	0,89	1,14	1,35	1,58	1,73	1,80	working persons	
nezaopatřených dětí		0,74	0,50	0,52	0,50	0,53	0,60	0,60	0,51	0,48	0,45	dependent children	
nezaměstnaných		0,54	0,14	0,13	0,07	0,11	0,07	0,07	0,04	0,04	0,01	unemployed	
nepracujících důchodců		0,42	0,69	0,82	0,96	0,87	0,66	0,51	0,42	0,26	0,17	non-working pensioners	
ostatních členů		0,16	0,10	0,10	0,08	0,11	0,09	0,13	0,10	0,06	0,09	other members	
Spotřebních jednotek	OECD	1,85	1,58	1,76	1,84	1,99	2,02	2,09	2,09	2,04	2,00	Equivalencies	OECD scale
	OECD modif.	1,58	1,40	1,53	1,58	1,69	1,71	1,75	1,76	1,72	1,69		OECD modified scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2011 (Kč)													
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		93 363	134 569	156 863	175 527	196 154	221 490	254 019	293 623	357 813	586 498	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		30 551	47 378	62 600	74 892	94 366	127 285	163 208	206 559	260 447	388 594	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		29 482	46 696	61 770	74 369	93 609	125 642	161 200	204 485	256 583	381 755	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		11 310	9 683	11 490	11 093	15 463	22 913	29 276	32 161	49 164	136 862	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		11 003	9 503	10 965	10 942	14 990	21 915	27 749	30 500	44 512	130 455	incl. income from main activity	
3. Sociální příjmy		46 696	71 829	77 743	86 156	81 998	67 050	56 013	48 894	40 741	36 898	3. Social income	
z toho: důchody		29 310	62 589	69 100	79 170	72 132	57 707	45 646	38 017	32 065	28 290	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		9 834	5 011	5 209	3 759	4 630	4 597	5 016	4 615	2 597	3 262	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		4 806	5 679	5 029	3 386	4 327	4 243	5 522	6 010	7 462	24 144	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		3 287	5 171	6 864	8 213	10 334	13 934	17 886	22 615	28 476	42 133	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		736	1 803	2 995	4 430	6 909	10 748	16 315	23 096	35 102	78 608	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		1 898	1 602	1 048	623	473	444	208	142	115	8	D. Tax bonus	
E. Čisté peněžní příjmy (A-B-C+D)		91 239	129 197	148 052	163 508	179 384	197 252	220 026	248 055	294 350	465 766	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		26 711	41 138	53 283	62 851	77 576	103 443	130 387	162 739	199 925	286 192	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		117 970	139 368	156 000	171 352	187 790	207 969	232 711	266 571	332 368	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturalní příjmy		2 886	3 723	4 208	4 422	5 228	6 432	8 074	9 716	11 722	17 253	F. Income in kind	
G. Celkové čisté příjmy (E+F)		94 125	132 919	152 261	167 929	184 613	203 685	228 100	257 771	306 072	483 019	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %:													
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	INCOME (%):	
Zdravotní a sociální pojištění		3,5	3,8	4,4	4,7	5,3	6,3	7,0	7,7	8,0	7,2	Gross money income	
Daň z příjmů fyzických osob		0,8	1,3	1,9	2,5	3,5	4,9	6,4	7,9	9,8	13,4	Contributions to mandatory social security schemes	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-2,0	-1,2	-0,7	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	Income tax	
Čisté příjmy		97,7	96,0	94,4	93,2	91,5	89,1	86,6	84,5	82,3	79,4	Tax bonus	
Z hrubých peněžních příjmů v %:												Net money income	
příjmy ze závislé činnosti		32,7	35,2	39,9	42,7	48,1	57,5	64,3	70,3	72,8	66,3	Gross money income=100 %:	
příjmy z podnikání		12,1	7,2	7,3	6,3	7,9	10,3	11,5	11,0	13,7	23,3	income from employment	
sociální příjmy		50,0	53,4	49,6	49,1	41,8	30,3	22,1	16,7	11,4	6,3	income from self-employment	
ostatní příjmy		5,1	4,2	3,2	1,9	2,2	1,9	2,2	2,0	2,1	4,1	social income	
Domácnosti s příjmy ¹⁾	absol.	145 159	10 317	1 837	1 110	432	1 251	0	0	0	0	other income	
pod životním minimem	v %	34,1	2,4	0,4	0,3	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	Households with income ¹⁾	abs.
												below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/8F001AC35E/\\$File/67316021.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/8F001AC35E/$File/67316021.pdf)

Tabulka 22 – Podkladová data – Příjmy a životní podmínky domácností 2013

		Čisté peněžní příjmy					Net money income						
		nejnižších 10% lowest 10%	druhých 10% second 10%	třetích 10% third 10%	čtvrtých 10% fourth 10%	pátých 10% fifth 10%	šestých 10% sixth 10%	sedmých 10% seventh 10%	osmých 10% eighth 10%	devátých 10% ninth 10%	nejvyšších 10% highest 10%		
Počet domácností	absol.	428 283	428 513	428 272	427 768	429 034	427 288	429 354	427 123	427 957	428 907	Number of households	abs.
	v %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		%
Počet členů domácností	absol.	954 651	855 031	985 259	967 802	1 053 408	1 078 995	1 129 478	1 087 918	1 121 563	1 072 701	Number of persons	abs.
	v %	9,3	8,3	9,6	9,4	10,2	10,5	11,0	10,6	10,9	10,4		%
Průměrný počet na domácnost												Per household averages:	
Členů		2,23	2,00	2,30	2,26	2,46	2,53	2,63	2,55	2,62	2,50	Members	
pracujících		0,47	0,55	0,68	0,69	0,89	1,06	1,35	1,54	1,74	1,81	working persons	
vyživovaných dětí		0,64	0,51	0,60	0,47	0,55	0,57	0,59	0,49	0,51	0,45	dependent children	
nezaměstnaných		0,54	0,18	0,13	0,09	0,09	0,09	0,06	0,04	0,03	0,01	unemployed	
nepracujících důchodců		0,46	0,68	0,76	0,93	0,84	0,71	0,53	0,40	0,27	0,17	non-working pensioners	
ostatních členů		0,12	0,08	0,13	0,08	0,09	0,10	0,10	0,08	0,07	0,06	other members	
Spotřebních jednotek	OECD	1,78	1,64	1,84	1,83	1,95	2,00	2,07	2,01	2,06	1,98	Equivalencies	OECD scale
	OECD modif.	1,54	1,44	1,58	1,58	1,66	1,69	1,74	1,70	1,74	1,68		OECD modified scale
PŘEHLED PŘÍJMŮ za rok 2012 (Kč)													
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4)		95 864	138 795	160 022	177 331	198 857	222 711	255 984	297 245	361 821	588 507	A. Gross money income (1-4)	
1. Příjmy ze závislé činnosti		30 302	57 040	66 104	71 124	100 975	124 350	170 457	212 736	260 565	380 559	1. Income from employment	
z toho z hlavního zaměstnání		28 944	56 115	65 165	70 249	99 863	122 123	168 004	210 570	257 423	373 936	incl. main employment income	
2. Příjmy z podnikání		10 458	9 107	16 114	15 230	13 194	21 774	20 940	29 242	53 770	144 833	2. Income from self-employment	
z toho z hlavní činnosti v podnikání		10 266	8 898	15 987	14 857	12 435	20 372	19 934	27 206	50 387	135 855	incl. income from main activity	
3. Sociální příjmy		49 750	68 483	73 468	86 689	80 534	72 043	58 874	49 398	38 995	38 483	3. Social income	
z toho: důchody		33 783	60 912	63 536	79 365	71 026	63 059	47 944	39 291	31 414	31 141	incl. pensions	
dávky státní sociální podpory		7 763	4 753	5 243	4 038	4 045	3 977	4 386	3 911	3 162	3 392	state social support benefits	
4. Ostatní příjmy		5 353	4 165	4 337	4 287	4 154	4 544	5 713	5 870	8 491	24 632	4. Other income	
B. Zdravotní a sociální pojištění		3 205	6 205	7 221	7 754	11 053	13 581	18 607	23 264	28 523	41 178	B. Contributions to mandatory social security schemes	
C. Daň z příjmů fyzických osob		697	1 928	3 020	3 888	6 264	9 695	15 088	22 453	34 540	77 964	C. Income tax	
D. Bonus u daňového zvýhodnění na děti		2 048	1 855	1 371	711	718	457	252	235	105	61	D. Tax bonus	
E. Čisté peněžní příjmy (A-B-C+D)		94 009	132 518	151 153	166 399	182 257	199 892	222 542	251 763	298 864	469 425	E. Net money income (A-B-C+D)	
z toho z hlavního zaměstnání		26 452	49 637	56 488	59 979	83 919	101 014	136 629	168 253	201 537	280 856	incl. main occupation	
Horní hranice čistých peněžních příjmů (Kč)		121 680	142 000	159 000	174 301	190 402	209 709	236 000	270 293	334 927	x	Upper limit of net money income (CZK)	
F. Naturální příjmy		3 162	3 837	4 351	4 804	5 377	6 227	8 380	9 776	12 012	17 416	F. Income in kind	
G. Celkové čisté příjmy (E+F)		97 171	136 354	155 504	171 203	187 635	206 119	230 921	261 539	310 875	486 842	G. Net income, total (E+F)	
STRUKTURA PŘÍJMŮ v %:													
Hrubé příjmy		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	INCOME (%):	
Zdravotní a sociální pojištění		3,3	4,5	4,5	4,4	5,6	6,1	7,3	7,8	7,9	7,0	Gross money income	
Daň z příjmů fyzických osob		0,7	1,4	1,9	2,2	3,2	4,4	5,9	7,6	9,5	13,2	Contributions to mandatory social security schemes	
Bonus u daňového zvýhodnění na děti		-2,1	-1,3	-0,9	-0,4	-0,4	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	Income tax	
Čisté příjmy		98,1	95,5	94,5	93,8	91,7	89,8	86,9	84,7	82,6	79,8	Tax bonus	
Z hrubých peněžních příjmů v %:												Net money income	
příjmy ze závislé činnosti		31,6	41,1	41,3	40,1	50,8	55,8	66,6	71,6	72,0	64,7	Gross money income=100 %:	
příjmy z podnikání		10,9	6,6	10,1	8,6	6,6	9,8	8,2	9,8	14,9	24,6	income from employment	
sociální příjmy		51,9	49,3	45,9	48,9	40,5	32,3	23,0	16,6	10,8	6,5	income from self-employment	
ostatní příjmy		5,6	3,0	2,7	2,4	2,1	2,0	2,2	2,0	2,3	4,2	social income	
Domácnosti s příjmy ¹⁾	absol.	163 043	9 512	4 012	1 765	489	1 122	0	0	0	0	other income	
pod životním minimem	v %	38,1	2,2	0,9	0,4	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	Households with income ¹⁾	abs.
												below subsistence minimum	%

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E400292721/\\$File/160021143a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/E400292721/$File/160021143a.pdf)